

Skolgång i samhällets vård

En intervjustudie om unga vuxnas erfarenheter av sin skolgång under
placeringstiden

Dua Al-idani & Daniella Habib

2019

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet
Examensarbete i socialt arbete

Handledare: Yvonne Sjöblom
Examinator: Maria Sjölund

Abstract

Title: Schooling in out-of-home care – an interview-study of young adults’ experience with schooling while in placement

Authors: Dua Al-idani and Daniella Habib

The aim of this study was to understand how young adults whom previously had been in out-of-home care retrospectively described their schooling. Five young adults between the ages of 21-26 were interviewed in a qualitative study. The theory KASAM helped identify the resources and factors that influenced the informants’ sense of coherence. The results showed that the informants were put in out-of-home care at different ages and had different experiences with their studies while in care. They received help from adults in regards to their studies, which had a positive impact on their schooling. Some informants had negative experiences from their schooling while in care caused by bullying, mental health issues and having to move multiple times. Because of our small sample we could not generalize the results. What the informants had in common was the fact that they had college-level education or were planning to receive it.

Keywords: adulthood, foster family, out-of-home-care, schooling

Sammanfattning

Titel: Skolgång i samhällets vård - En intervjustudie om unga vuxnas erfarenheter av sin skolgång under placeringstiden

Författare: Dua Al-idani och Daniella Habib

Uppsatsen syftade till att förstå hur unga vuxna som tidigare varit samhällsplacerade retrospektivt beskriver sin skolgång. Fem unga vuxna i åldrarna 21-26 år intervjuades i en kvalitativ studie. Teorin KASAM hjälpte oss att identifiera de resurser och faktorer som bidrog till graden av informanternas känsla av sammanhang. Resultatet visade att samtliga intervjupersoner blev placerade i olika åldrar och hade skilda erfarenheter av sin skolgång under placeringstiden. Samtliga intervjupersoner fick stöd från vuxna med sina studier vilket hade en positiv inverkan på deras skolgång. Resultatet visade även att vissa informanter hade en negativ erfarenhet av skolgången under placeringstiden på grund av mobbning, psykisk ohälsa och ett flertal omplaceringar. Då vi endast intervjuade fem personer gick det inte att generalisera resultatet till en större kontext i förhållande till tidigare forskning. Gemensamt för samtliga informanter var att de hade läst på högskolenivå eller hade planer på att göra det.

Nyckelord: familjehem, samhällsplacering, skolgång, vuxenliv

Förord

Vi vill börja med att rikta ett stort tack till alla intervjupersoner som deltog i vår studie, utan er hade den här uppsatsen inte varit genomförbar. Tack så mycket för er tid och för att ni vågade öppna upp er för två helt främmande människor om detta viktiga ämne, det har varit värdefullt att få ta del av era berättelser. Vi vill även tacka vår handledare Yvonne Sjöblom som kommit med värdefull input och hjälpt oss genom arbetets gång. Vi författare har varit lika delaktiga i varje moment och tagit lika mycket ansvar i alla delar av uppsatsen.

Tack!

Dua Al-idani och Daniella Habib

Stockholm, 2019

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Problemformulering	8
1.3 Syfte och frågeställningar	9
1.4 Uppsatsens disposition	9
1.5 Begreppsförklaringar	9
2. Tidigare forskning	12
2.1 Sökprocess	12
2.2 Placerade barns skolgång och utbildning	12
2.3 Psykosociala utfall	13
2.4 Psykosocial hälsa	14
2.5 Övergång till ett vuxenliv	14
2.6 Sammanfattning av tidigare forskning	15
3. Teoretiskt perspektiv	17
3.1 KASAM- Känsla av sammanhang	17
4. Metod	19
4.1 Forskningsdesign	19
4.2 Förförståelse	19
4.3 Tillvägagångssätt	20
4.3.1 Urval inför intervjun	20
4.3.2 Beskrivning av vårt tillvägagångssätt	20
4.4 Analysverktyg	22
4.5 Uppsatsens trovärdighet	22
4.5.1 Validitet	22
4.5.2 Reliabilitet	23
4.5.3 Generaliserbarhet	23
4.6 Etiska ställningstaganden	24
5. Resultat och analys	25
5.1 Presentation av informanter	25
5.2 Skolgång	26
5.2.1 Beskrivning av skolgång under placeringar	26
5.2.2 Stöd från vuxna vad gäller studierna	27

5.2.3 Avbrott i skolgången	28
5.2.4 Motivation till studier	28
5.2.5 Meningsfullhet i skolgången	29
5.2.6 Analys av skolgång	30
5.3 Psykosocial hälsa	31
5.3.1 Psykisk ohälsa	31
5.3.2 Diagnoser	32
5.3.3 Analys av psykosocial hälsa	33
5.4 Vuxenliv	33
5.4.1 Hur skolgången under placeringstiden påverkat vuxenlivet	34
5.4.2 Utbildning och anledning till val av studier	34
5.4.3 Motgångar	35
5.4.4 Meningsfullhet	36
5.4.5 Framtidssyn	37
5.4.6 Budskap till barn i liknande situation	37
5.4.7 Analys av vuxenliv	38
5.5 Sammanfattande analys	40
6. Diskussion	41
6.1 Sammanfattning av resultatet	41
6.2 Resultatdiskussion	41
6.3 Metoddiskussion	43
6.4 Förslag till fortsatt forskning	44
7. Källförteckning	44
8. Bilagor	49
Bilaga 1. Annon	49
Bilaga 2. Intervjuguide	50
Bilaga 3. Exempel på tabell för analysprocess	53

1. Inledning

Skolgången för barn som är och tidigare har varit placerade i samhällsvården har i forskning och på fältet i det sociala arbetet beskrivits som problematisk. Både svenska och internationella forskningsstudier har funnit att många placerade barn inte slutför sin skolgång, presterar sämre i skolan och går ut med lägre betyg i jämförelse med andra jämnåriga (se t.ex. Vinnerljung, 1998; Jackson, 1994; Trout, Hagaman, Casey, Reid & Epstein, 2008). Vinnerljung, Öman och Gunnarsson (2005) uppger att samhällsplacerade barn inte har likvärdiga förutsättningar till att fullgöra sin skolgång. Författarna jämförde ca 31 000 vuxna personer som under sin uppväxttid varit placerade i samhällets vård, med ca 744 000 personer som vuxit upp i lågutbildade familjer utan erfarenhet av samhällsvård. Resultatet visade att individerna som under uppväxttiden varit placerade i samhällsvården hade en ökad risk för att endast erhålla en grundskoleutbildning och inte uppnå en högre utbildningsnivå jämfört med de som kom från lågutbildade familjer. Vad vi har funnit är att forskning idag till stor del består av kvantitativa registerstudier och longitudinella studier (se t.ex. Vinnerljung, 2006; Forsman, Brännström, Vinnerljung & Hjern, 2016; Vinnerljung & Sallnäs, 2008; Gypen, Vanderfaellie, De-Maeyer, Belenger & Holen, 2017), däremot finns forskning kring hur dessa individer själva beskriver sin skolgång under placeringstiden i mindre utsträckning. Vi har därför valt att intervjua unga vuxna som tidigare varit placerade i samhällets vård för att undersöka hur de beskriver sin skolgång då de var placerade. Intresset för ämnet väcktes då en av författarna hade sin verksamhetsförlagda utbildning vid socialtjänstens enhet för barn och ungdom och kom i kontakt med familjehem.

1.1 Bakgrund

Ett barn som riskerar att utvecklas ogynnsamt kan med hjälp av socialtjänstlagen kap. 5 och 6 (SoL 2001:453) få det stöd och skydd som den unge behöver som i vissa fall innefattar vård och fostran utanför hemmet. Enligt Socialstyrelsen (2013) kan det handla om barn som far illa eller riskerar att fara illa med anledning av exempelvis missförhållanden i hemmet eller omsorgssvikt. Det kan också röra sig om unga med självdestruktiva beteenden såsom missbruk och kriminalitet. Åldersgruppen utgörs av unga mellan 0-20 år placerade i familjehem, jourhem, hem för vård eller boende (HVB) eller stödboende där familjehem är den vanligaste placeringsformen (Socialstyrelsen, 2017a). År 2016 var ca 30 500 barn och unga placerade enligt SoL och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU 1990:52) (Socialstyrelsen, 2017b).

Omkring 3 till 4 procent av alla svenska barn kommer någon gång att ha varit placerade före sin 18-års dag, det kan jämföras med ett barn i en genomsnittlig stor klass (Vinnerljung, Franzén & Danielsson M., 2007).

I Sverige har placerade barns skolgång inte uppmärksammats förrän på senare år (Höjer & Johansson, 2013), det var något som Vinnerljung påpekade redan år 1998 i sin forskningsöversikt. Skolverket har under flera år arbetat för att förbättra skolsituationen för de barn och unga som befinner sig i olika utsatta situationer, därför kom de tillsammans med Socialstyrelsen ut med vägledningen "Placerade barns skolgång och hälsa" (Socialstyrelsen & Skolverket, 2013). Vägledning är ett samarbete mellan Socialstyrelsen och Skolverket kring placerade barns skolgång och en del av ett regeringsuppdrag (Socialstyrelsen, 2012b). Syftet var att förbättra samarbetet mellan myndigheterna och sprida kunskap om placerade barns svårigheter i skolan samt tillgodose deras behov av skolgång (ibid). Socialstyrelsens rapport från 2010 visade att låga skolbetyg bland långvarigt familjehemsplacerade barn var två till tre gånger vanligare jämfört med referenspopulationen. Att endast ha en grundskoleutbildning var vanligare för denna grupp överlag men ännu högre för pojkarna där risken var dubbelt så stor och chansen till en högskoleutbildning var hälften så stor. Även när barnen hade lika höga betyg som sina jämnåriga var det få som gick vidare med en högskoleutbildning. "Young People from a Public Care Background: Pathways to Education in Europe" (YIPPEE) var ett forskningsprojekt som fem olika länder i Europa deltog i med syftet att undersöka hur skolgången för unga män och kvinnor med en bakgrund inom samhällsvården såg ut (Johansson, Höjer & Hill, 2011). Grunden för projektet var en ökad oro i dessa länder över denna grupp och vad utfallet av samhällsvården resulterade i. Johansson et al. (2011) fann, likt tidigare svensk forskning, att barn inom samhällsvård hade en ogynnsam utveckling vad gäller utbildning jämfört med andra jämnåriga barn.

1.2 Problemformulering

Ett flertal studier har pekat ut skolan som en viktig skyddsfaktor, framför allt frånvaro av skolmisslyckanden, för möjligheten till en gynnsam framtid (se t.ex. Johansson et al., 2011; Höjer & Johansson, 2013; Andersson, 2008). Placerade barns skolgång utgör ett viktigt område för det sociala arbetet. Då forskning idag primärt består av kvantitativa registerstudier och longitudinella studier kan det vara av betydelse att ta reda på hur

unga vuxna själva ser på och beskriver sin skolgång under placeringstiden. Vår förhoppning med denna uppsats är att belysa informanternas upplevelser och därmed skapa en större förståelse för skolans betydelse för unga barn och ungdomar som är placerade inom samhällsvården.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att förstå hur unga vuxna som tidigare varit placerade i samhällsvården retrospektivt beskriver sin skolgång. Vi utgår från följande frågeställningar:

- Hur beskriver informanterna sina erfarenheter av skolgången under placeringstiden?
- Hur upplever informanterna att deras vuxenliv har påverkats av deras erfarenheter av skolgången under tiden de var placerade?
- Hur beskriver informanterna sin psykosociala hälsa och den eventuella inverkan som den har haft på deras skolgång?

1.4 Uppsatsens disposition

Arbetet inleds med kapitel 1 där ämnet presenteras för läsaren följt av syfte, frågeställningar och begreppsförklaringar. I nästföljande kapitel 2 presenteras forskningen som ligger till grund för vår studie med en sammanfattning av det allra viktigaste inom forskningen. I kapitel 3 redogör vi för den valda teorin som använts i studien och i kapitel 4 presenteras metoden som ligger till grund för studien. I kapitel 5 redovisas studiens resultat följt av en empirisk analys utifrån vår valda teori samt tidigare forskning, slutligen presenteras en kort sammanfattande analys av resultatet. I kapitel 6 diskuteras det huvudsakliga resultatet i relation till tidigare forskning följt av en kritisk metoddiskussion, därefter ges förslag på vidare forskning.

1.5 Begreppsförklaringar

I det här avsnittet redogör vi för några centrala begrepp som är återkommande i uppsatsen.

Barn

Ett barn är varje ung människa under 18 år (1 kap. 2 § SoL).

Skola

Varje barn bosatt i Sverige har rätt till utbildning och är skolpliktig enligt 7 kap. skollagen (2010:800). Skolplikten ska fullgöras i grundskolan och för barn i samhällsvård har socialtjänsten dessutom ett särskilt ansvar att uppmärksamma barnets skolgång enligt 6 kap. 7b § 2 st. SoL.

Samhällsvård

Samhällsvård är placeringar av barn i *jourhem*, *familjehem* och *HVB* (Socialstyrelsen, 2012a). Det kallas även för dygnsvård. Socialtjänsten har enligt 6 kap. 7b § SoL ett särskilt ansvar att följa upp vården genom enskilda samtal med den unge, hembesök i hemmet, samtal med familjehemsföräldrar samt vårdnadshavare.

Familjehem

På uppdrag av socialnämnden tar *familjehem*, tidigare kallat fosterhem, emot barn eller vuxna för stadigvarande vård och fostran enligt 3 kap. 2 § SoF (2001:937) (Socialstyrelsen, 2012). Den unge, tidigare benämnt fosterbarn, blir *placerad*. Familjehemmet kan vara någon i barnets nätverk, ett nätverkshem, eller ett hem där barnet inte har någon relation till familjehemmet sedan tidigare. Placeringen kan ske inom olika tidsramar, allt från några månader till flera år.

Jourhem

Ibland är ett barn i behov av stöd och skydd omgående, då kan ett *jourhem* vara lämpligt. Ett jourhem är ett hem som tar emot ett eller flera barn för tillfällig vård och fostran enligt 6 kap. 6 § tredje st. SoL (Socialstyrelsen, 2012a).

Hem för vård eller boende (HVB)

Ett *HVB* är ett hem som kan ta emot barn för vård eller behandling enligt 3 kap. 1 § SoF, på uppdrag av Socialtjänsten. Olika HVB kan vara lämpliga för olika målgrupper, de drivs i privat eller offentlig regi (Socialstyrelsen, 2012).

Kontaktfamilj

Insatsen *kontaktfamilj* är frivillig och regleras i 3 kap. SoL som syftar till att ge barn och ungdomar ett utökat nätverk, stimulans och stöd (Socialförvaltningen, 2015). En

kontaktfamilj kan ta emot ett barn i sitt hem ett visst antal dagar per månad (Socialstyrelsen, 2016).

2. Tidigare forskning

I det här kapitlet redovisas vår sökprocess och en sammanställning av det insamlade materialet från tidigare forskning kopplade till våra frågeställningar. Vi kommer att presentera kunskapsområdet som är uppdelat på följande fyra teman: ”placerade barns skolgång och utbildning”, ”psykosociala utfall”, ”psykosocial hälsa” och ”övergång till ett vuxenliv”. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av den tidigare forskning samt en redogörelse för hur den har använts i analysen.

2.1 Sökprocess

Vi har använt oss av *Socialmedicinsk tidskrift*, *Socialvetenskapligt tidskrift* samt databaserna *SocIndex*, *SwePub* och *Discovery* för att hitta tidigare forskning kopplad till vårt syfte. En stor del av våra valda artiklar har vi hittat genom att söka i referenslistor på tidigare forskning som vi funnit relevanta. Vi har av vår handledare även fått tips på mer aktuell forskning kring ämnet. Genom att läsa rubriker och abstract blev det lättare för oss att välja bort samt välja ut relevanta artiklar för vår studie, utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Svenska sökord som användes var: *“familjehem”*, *“placering”*, *“fosterbarn”*, *“utbildning”* och *“hälsa”*. De engelska sökorden var: *“leaving foster care”*, *“out of home foster care”*, *“education”* och *“mental health”*. Våra sökningar begränsades till vetenskapliga artiklar skrivna på svenska eller engelska som var peer reviewed samt publicerade mellan år 1990 till 2019. Dessa kriterier valdes då vi författare är begränsade till de ovan nämnda språken och eftersom vi syftade till att intervjua unga vuxna ville vi ha mer aktuell forskning om ämnet.

2.2 Placerade barns skolgång och utbildning

Tidigare forskning har flera gånger visat att barn som växer upp inom samhällsvården har en överrisk för ogynnsamma sociala samt hälsorelaterade utfall i ung vuxen ålder (Forsman et al., 2016). Möjligheten till en gynnsam framtid för denna grupp har visat sig vara beroende av hur de presterar i skolan (Johansson et al., 2011; Höjer & Johansson, 2013). Skolan kan dessutom vara en viktig skyddsfaktor mot olika risker i barnets miljö (Andersson, 2008). Johansson et al. (2011) har i YIPPEE-projektet undersökt drygt två miljoner individer utan erfarenhet av samhällsvård som jämförs med drygt 76 000 individer med erfarenhet av samhällsvård födda mellan år 1972-1992. Båda grupper bestod av 51 procent män och 49 procent kvinnor. De fann att 14 procent av de placerade barnen inte hade läst klart årskurs 9 och hade alltså en icke fullgjord

grundskoleutbildning i jämförelse med andra icke-placerade barn där siffran uppgick till tre procent. De hade överlag lägre betyg än sina jämnåriga utan erfarenhet av samhällsvård och en stor andel hade inte godkänt i kärnämnen svenska, engelska eller matematik. Individerna som blev placerade vid ung ålder, cirka sju år, visade sig prestera bättre i skolan än de som placerades mellan åldrarna 16 till 19 (ibid).

Vad gäller gymnasiet fann Johansson et al. (2016) att 98 procent av de icke-placerade barnen födda mellan år 1972-1987 hade sökt in till någon slags gymnasial utbildning medan siffran för placerade barn uppgick till 93 procent (ibid). Däremot hoppade 60 procent av utbildningen innan de fullgjorde sina tre år, jämfört med 40 procent för gruppen utan erfarenhet av samhällsvård (ibid). De placerade barnen hade lägre gymnasiebetyg jämfört med resten av populationen vilket Johansson et al. (2016) tror kan negativt påverka deras framtida möjlighet till högre studier. Endast 13 procent av gruppen inom samhällsvård sökte in till högskola eller universitet där 60 procent av de sökande blev antagna, i jämförelse med den andra gruppen där 41 procent sökte in och cirka 72,5 procent av de sökande blev antagna (ibid).

2.3 Psykosociala utfall

Forsman et al. (2016) har i sin studie undersökt hypotetiska kausalsamband mellan placerade barns låga skolprestation och efterföljande psykosociala utfall för unga vuxna vad gäller ekonomiska svårigheter, drogmissbruk och psykiska hälsoproblem. De gör en longitudinell undersökning med cirka 75 000 barn placerade före sin 13-årsdag födda år 1973-1978 som följdes upp då de var mellan 30-35 år gamla (ibid). En misslyckad skolgång har visat sig vara en stor riskfaktor för negativ psykosocial utveckling senare i livet, placerade barn tenderar att vara lågpresterande i skolan och övergår till ett vuxenliv med lägre utbildningsnivå än sina jämnåriga (ibid). I jämförelse med referenspopulationen är denna grupp överrepresenterad vad gäller missbruk, kriminalitet och suicidala beteenden (ibid). Resultatet ur Forsman et al. studie (2016) tyder på att en misslyckad skolgång ökar risken för ekonomiska svårigheter för unga vuxna med 70 procent, psykisk ohälsa med 64 procent och drogmissbruk mer än 50 procent. Författarna gör en diskussion kring denna utveckling och menar att utfallen sannolikt är en kombination av svåra livsomständigheter och olika risker som ackumulerats genom livet, från tidig barndom upp till vuxenlivet. Olika trauman, emotionella skador och tidiga negativa upplevelser hos ursprungsfamiljen tros även vara relaterade till olika

prestations- och kognitiva förmågor (Vinnerljung, 1998; Vinnerljung et al., 2005). Enligt Vinnerljung (1998) är placerade barns underprestation i skolan ett allvarigare problem idag än vad det var tidigare då arbetsgivare ställer högre utbildningskrav på de arbetsökande. Vad detta medför är eventuella svårigheter för denna grupp att komma in på arbetsmarknaden (ibid; Gypen et al, 2017; Andresson, 2008). Det finns flera olika faktorer som kan förklara skillnader i dessa utfall, exempelvis ålder då man först blev placerad, längd på tiden man varit placerad och antal placeringar (Vinnerljung & Sallnäs, 2008).

2.4 Psykosocial hälsa

I sin forskningsöversikt redogör Vinnerljung (2006) för att flera internationella studier har funnit höga förekomster av somatiska hälsoproblem bland placerade barn. I en rapport från Socialstyrelsen (2000, refererad i Vinnerljung, 2006) uppger mer än hälften av de 800 intervjuade placerade ungdomarna att de haft erfarenhet av någon form av hälsoproblem. Vinnerljung (2006) har tillsammans med barnläkaren Anders Hjern och barnpsykiatern Frank Lindblad undersökt risken för inläggning på sjukhus vid psykiatrisk diagnos eller självmordsförsök bland unga i åldrarna 13-27, som haft erfarenhet av barnavårdsinsatser. 22 000 personer som var placerade eller hade kontaktfamilj före 13 år ingick i undersökningsgruppen, detta jämfördes med cirka 950 000 andra jämnåriga utan erfarenhet av insatserna innan de fyllt 13 år. De fann att självmordsförsök var mellan fyra till fem gånger vanligare hos undersökningsgruppen, från 13 år upp till vuxenåldern. Socialstyrelsen (2010) rapporterade att de som föddes år 1972-1981 och växte upp i familjehem hade en sex gånger så större risk för självmord i senare tonår och som unga vuxna jämfört med andra jämnåriga i referenspopulationen. Vidare förklarar Vinnerljung (2006) att ett flertal nordiska studier har kommit underfund med att det finns höga risker för tidig död bland unga vuxna som varit placerade i familjehem eller på institution någon gång under sin uppväxt.

2.5 Övergång till ett vuxenliv

Höjer och Sjöblom (2011) har använt sig av sina två tidigare studier för att följa en grupp ungdomar i åldrarna 18 till 22 i sin resa från placering till vuxenliv. Intervjupersonerna uttryckte bland annat en oro för sin ekonomi, försörjning, boende, utbildning och arbete. Vid andra intervjutillfället hade nästan samtliga ett eget boende och/eller bodde med en partner. Wade och Dixon (2006) har funnit att de allra flesta

som lämnar samhällsvården har goda bostadsförhållanden, däremot påpekar Dworsky och Courtney (2009) att vissa förblir hemlösa i perioder. Enligt Dworsky och Courtney (2009) kan en fullgjord gymnasieutbildning bland samhällsplacerade barn öka chansen för arbete och minska risken för att hamna i hemlöshet. Höjer och Sjöblom (2011) fann att de flesta intervjupersonerna vid andra intervjun hade ett arbete men att det rörde sig om tidsbegränsade eller osäkra anställningar. Ingen hade påbörjat en eftergymnasial utbildning, de uttryckte en osäkerhet och rädsla för otillräckliga betyg och att försätta sig i ekonomisk skuld på grund av studielån. Även intervjupersonerna i YIPPEE-projektet (Johansson et al., 2011) talade om en liknande oro för framtiden vad gäller arbete, ekonomi och studielån.

Bengtsson, Sjöblom och Öberg (2018) har gjort en longitudinell studie med 20 ungdomar som lämnat samhällsvården i åldrarna 16-21 och genomfört intervjuer vid två tillfällen med sex till tio månaders mellanrum. Författarna har undersökt informanternas strategier för att hantera de motgångar de upplevt under övergången från samhällsvård till ett självständigt vuxenliv. De har bland annat funnit att mer än hälften vid andra intervjutillfället retrospektivt upplevde sin tid under placering som positiv och förstod att den var nödvändig, medan andra kände att det var en slöseri av tid (ibid). Vidare uppgav vissa informanter vid andra intervjutillfället ett ökat självförtroende och ansvarstagande, de var aktörer i sina egna liv och riktade större fokus mot sig själva än än mot exempelvis socialarbetare eller familjehemsföräldrar (ibid).

2.6 Sammanfattning av tidigare forskning

Tidigare forskning har visat att barn och unga i samhällsvård löper större risk för en ogynnsam utveckling i jämförelse med andra jämnåriga. Andelen barn och unga som fullgör sin grundskole- och gymnasieutbildning samt söker in till högskola/universitet har visat sig vara lägre för de inom samhällsvården. Positiva skolresultat är en avgörande faktor för hur samhällsplacerade individers framtid utspelar sig, en skolmässig underprestation är en riskfaktor för negativ psykosocial utveckling i vuxenlivet. Konsekvenserna av en ogynnsam skolgång för dessa individer blir eventuella svårigheter att komma in på arbetsmarknaden då allt fler arbetsgivare ställer krav på akademiska meriter. Avsaknaden av en lyckad skolgång kan öka riskerna för psykisk ohälsa med över 60 procent för denna grupp vilket bekräftas av flera internationella studier som funnit att många samhällsplacerade barn haft en historia av

somatiska hälsoproblem. Nordisk forskning har rapporterat att det finns en ökad risk för tidig död bland unga vuxna med erfarenhet av samhällsvård i familjehem eller på institution, en svensk studie uppgav att frekvensen för självmordsförsök var ca fem gånger vanligare bland dessa ungdomar. Då samhällsplacerade barn övergår till ett vuxenliv uttrycker en del av de som blivit intervjuade i forskningssyfte en oro över ekonomi, boende, utbildning och arbete.

Den tidigare forskningen hjälper oss att förstå vilken betydelse skolan har i samhällsplacerade barns liv. Den ger även en förståelse för vilka konsekvenser skolmisslyckanden kan medföra och vilka svårigheter dessa individer själva uttrycker att de möter i vuxenlivet. Med hjälp av den tidigare forskningen kommer vi att knyta an till studiens syfte och frågeställningar som handlar om att fånga in nu unga vuxnas upplevelser av sin skolgång under placeringstiden och hur deras vuxenliv påverkats av det.

3. Teoretiskt perspektiv

I följande kapitel har vi beskrivit vår valda teori *KASAM* som senare kommer att tillämpas i analysen av vårt empiriska material.

3.1 KASAM- Känsla av sammanhang

Aaron Antonovsky myntade begreppet *KASAM* då han frågade sig hur människor, trots motgångar och påfrestningar i livet, kan förbli friska (Eriksson, 2015). Salutogenes betyder ”hälsans ursprung” och är ett perspektiv som söker förklaringar till hur människan kan behålla sin hälsa istället för hur risker för ohälsa kan undvikas (ibid). *KASAM* faller under salutogenes och bygger på tron om att finna tillgångar och resurser inom sig för att använda dem i hälsofrämjande syfte (Antonovsky, 2005). De 3 beståndsdelarna inom teorin utgörs av *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*.

Begriplighet är den kognitiva dimensionen som handlar om människors känsla av begriplighet, struktur och förutsägbarhet i olika intryck och utmaningar som de möter i livet (Antonovsky, 2005). Förmågan att kunna förstå och skapa en struktur av det kaotiska i sitt liv gör det lättare att begripa sin egna roll i olika sammanhang (Eriksson, 2015). En individ med hög känsla av begriplighet kan uppleva att de utmaningar som den möter eller som kommer som överraskningar går att förklara (Antonovsky, 2005). En person med låg känsla av begriplighet kan uppleva att den ständigt råkar ut för motgångar som kommer att fortgå genom hela livet (ibid).

Hanterbarhet handlar om de formella och informella resurser som individen känner att den har till sitt förfogande för att kunna bemästra olika händelser i livet (Eriksson, 2015). Formella resurser är de som finns i samhället som exempelvis utbildning och hälsovård medan informella resurser utgörs av omgivningen som exempelvis lärare, familj, vänner eller kollegor (ibid). En individ med hög känsla av hanterbarhet kan förstå en påfrestande situation och hantera den med hjälp av sina resurser, i motsats kan en person med låg känsla av hanterbarhet känna sig som ett offer för sina omständigheter (Antonovsky, 2005).

Meningsfullhet handlar om delaktighet och motivation, då individen känner sig involverad i de processer som har en inverkan på sin vardag och framtid (Antonovsky, 2005). Personer med hög känsla av meningsfullhet upplever att tillvaron har en

emotionell mening, de tar lärdom av olika situationer och utmaningar de står inför (Eriksson, 2015). En person med hög känsla av meningsfullhet kan se saker i sitt liv som är av betydelse och är inte rädd för att konfrontera eller ta sig genom motgångar. I motsats ser en person med låg känsla av meningsfullhet inte en känslomässig innebörd i olika aspekter av sitt liv (Antonovsky, 2005).

De tre beståndsdelarna begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet är beroende av varandra för att ge individen en känsla av sammanhang. Teorin KASAM och dess tre centrala begrepp kommer att tillämpas i vår analys för att förstå och förklara hur informanterna klarat av att hantera sin skolgång. Med hjälp av dem kan vi bland annat titta på om de funnit förutsägbarhet och struktur i sina liv, vilka resurser de haft till sitt förfogande och huruvida de känner en motivation och delaktighet i olika processer som rör deras framtid.

4. Metod

I följande kapitel redogör vi för vår valda metod, förförståelse, tillvägagångssätt, analysverktyg, uppsatsens trovärdighet samt etiska ställningstaganden.

4.1 Forskningsdesign

Vi har gjort en kvalitativ intervjustudie, denna metod menar Ahrne och Svensson (2011) kan hjälpa oss uppnå en bättre förståelse för andra perspektiv, miljöer, utsatta individers livsvillkor och samhällslivets processer. Den kvalitativa forskningsintervjun vill förstå världen ur informanternas perspektiv och erfarenheter (Kvale & Brinkmann, 2014), den kan även hjälpa oss att tillämpa både värderingar och normer i en viss kontext (Ahrne & Svensson, 2011). Genom intervjuer kan vi ta del av individers subjektiva tankar och upplevelser kring ett fenomen, vilket är anledningen till valet av metoden. Vi har använt oss av en intervjuguide (se bilaga 2) och utfört semistrukturerade intervjuer, som blev vår datainsamlingsmetod. Detta innebär att intervjuaren ska leda intervjun, utgå ifrån några omfattande frågor och vidare ställa öppna frågor utifrån det som framkommer av intervjupersonen (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2011). Fördelen med denna metod är att samtalen upplevs mer "naturliga", däremot är metodens begränsningar att den inte ger en helhetsbild av ett fenomen eftersom det bara återger en del av ett samtal i en viss kontext (ibid). Då vi ämnade att få informanternas subjektiva erfarenheter och upplevelser hade vi en fenomenologisk ansats som utgångspunkt. Det kännetecknas av ett intresse för att vilja förstå olika sociala fenomen utifrån människans egna upplevelser och världsbeskrivningar (Kvale & Brinkmann, 2014). Detta gjorde vi genom att fånga deras beskrivningar av sin skolgång från tiden de var samhällsplacerade och vidare få deras uppfattningar om hur de påverkade vuxenlivet.

4.2 Förförståelse

Vi författare har olika erfarenheter av detta område för socialt arbete, personligen kände ingen av oss någon som vuxit upp i familjehem eller liknande. Det vi visste var att antal placerade barn och ungdomar ökat genom åren, särskilt efter flyktingkrisen 2015. På nyheter och sociala medier har denna grupp syns i olika sammanhang, vi har sett allt fler dela med sig av sina erfarenheter och upplevelser av att växa upp inom samhällsvården. Vår sammantagna bild har varit att det är många som far illa och/eller att de haft negativa upplevelser, därav var vi nyfikna över hur det kan gå för denna grupp senare i vuxenlivet. Under utbildningen hade en av författarna sin

verksamhetsförlagda utbildning på socialtjänstens enhet för barn och ungdom och kom i kontakt med familjehem samt placerade barn där hon fick en bättre insikt om arbetet med dessa individer.

4.3 Tillvägagångssätt

I detta avsnitt beskrivs studiens tillvägagångssätt genom urval, analysverktyg, uppsatsens trovärdighet samt etiska ställningstaganden.

4.3.1 Urval inför intervjun

Vi avgränsade vår studie till att studera unga vuxna över 18 år som varit placerade för minst fem år sedan, över hela Sverige, och som var bosatta inom Stockholms län. Denna avgränsning gjordes då vi författare själva är bosatta i området och kontakten med våra informanter sker därmed på närmare håll. Till grund för avgränsningen vad gäller tid efter placering om minst fem år gjordes då vi tror intervjupersonerna kommer ha reflekterat över sin tid inom samhällsvården och kan ha övergått till ett mer självständigt vuxenliv. Vi använde oss av ett bekvämlighetsurval som enligt Christensen, Engdahl, Gräas och Haglund (2010) innebär att man endast väljer ut personer som blivit tillfrågade och har möjlighet att delta. Vi hade som mål att genomföra sex till åtta intervjuer men fick slutligen fem informanter som tackade ja och deltog i vår studie (se avsnitt 4.3.2 där vi närmare beskriver vårt tillvägagångssätt).

4.3.2 Beskrivning av vårt tillvägagångssätt

Vi gick initialt ut till sex olika Facebookgrupper med en annons där vi förklarade att vi eftersökte intervjupersoner för vår uppsats. Annonsen (se bilaga 1) innehöll information om vilka vi författare är, studiens syfte, inklusionskriterier samt hur vi kommer ta hänsyn till de olika etiska aspekter. De etiska ställningstagandena beskrivas mer ingående i avsnitt 4.6. Genom Facebooks sökfunktion sökte vi på orden "*familjehem*", "*fosterhem*" samt "*fosterbarn*" och hittade inlägg skrivna i olika grupper av personer som bott på jourhem, familjehem eller HVB-hem. Genom att läsa profilbeskrivningar kunde vi urskilja vilka som bodde inom Stockholmsområdet, därefter tog vi kontakt med några genom ett meddelande där vi skrev om vår studie och frågade om de ville

medverka. Genom annonsen kunde vi genomföra en intervju och genom att skicka meddelanden kunde vi genomföra två intervjuer.

Av vår handledare blev vi tipsade om en förening som arbetar med ungdomar som är eller har varit samhällsplacerade. Dem blev kontaktade av oss per mail och tillfrågade om de på något sätt kunde vara behjälpliga med att hitta intervjupersoner för vår uppsats. Till svar fick vi att det var något de skulle kolla upp och de skickade efter några dagar e-post tillhörande tre personer som kunde tänka sig att ställa upp på en intervju. Dessa tog vi sedan kontakt med och förklarade vilka vi författare är, varför vi valt att studera detta ämne, vilka frågeställningar vi har samt vilka etiska aspekter vi tar hänsyn till. Genom kontakten med föreningen kunde vi genomföra två intervjuer, ett svar uteblev.

Datum och tid bestämdes tillsammans med alla intervjupersoner, därefter träffades vi på olika caféer runt om i Stockholm. Vi gjorde en strukturerad "pilotintervju", som ingår i resultatet, med första intervjupersonen där vi testade vår intervjuguide som vi i efterhand har reviderat (se bilaga 2). Från början hade vi för avsikt att genomföra strukturerade intervjuer men bestämde oss slutligen för att utföra semistrukturerade intervjuer med resterande informanter. Vi märkte under pilotintervjun att vi fick korta svar, utan utrymme för följdfrågor, och att möjligheten till att gå djupare gick förlorad. Samtalet kändes opersonligt, vilket är en nackdel med strukturerade intervjuer. Den reviderade intervjuguiden är utformad utifrån våra frågeställningar och uppdelad på två teman; *skolgång* samt *vuxenliv*. Intervjuerna pågick i 30 till 60 minuter, en författare ställde frågor ur det ena temat och en författare ur det andra temat. Alla intervjuer spelades in med intervjupersonernas muntliga samtycke, delades upp samt transkriberades i sin helhet av båda författarna och analyserades i resultatdelen (se kapitel 5). De etiska ställningstagandena framfördes ännu en gång för informanterna innan intervjuerna startades, vidare förklarades vilket syfte transkriberingarna hade och slutligen var uppsatsen kommer att publiceras och finnas tillgänglig. Informanterna benämns som intervjuperson (IP) 1, 2, 3, 4 och 5 i resultat- och analysdelen för att säkerställa deras anonymitet och för att skilja på deras svar.

4.4 Analysverktyg

Det empiriska materialet analyserades med hjälp av en innehållsanalys (Lundman & Hällgren-Graneheim, 2017). I en kvalitativ innehållsanalys läggs fokus på att identifiera olika mönster och skillnader i innehållet, detta görs genom kategorier och teman (ibid). Texten som analyseras består av ett manifest innehåll och handlar om det uppenbara, det som är beskrivande och redogörs i kategorier. Alla transkriberingar lästes igenom upprepade gånger i sin helhet, därefter markerades de meningsbärande delarna av texten. Vi har en induktiv vetenskaplig ansats som handlar om eftersökandet av olika mönster i empirin för att därefter göra en förutsättningslös analys baserat på det informanterna berättar (ibid). I vårt resultat läggs vikten på det manifesta innehållet, det vill säga intervjupersonernas egna utsagor och beskrivningar, genom citat. Alla intervjupersoner är representerade i materialet och de citat som valdes ut är de som lyfter fram kategorierna och redogör för dem. De meningsbärande enheterna kondenserades vilket innebär att texten kortades ner och innehållet reducerades till det mest centrala. Nästa steg var att dela upp de meningsbärande enheterna i koder som beskriver innehållet, koderna undersöktes för att finna likheter utifrån informanternas utsagor och sammanfördes till tre huvudkategorier samt 13 underkategorier (se bilaga 3 för en illustration av hur analysprocessen gick till). Huvudkategorierna är övergripande områden som svarar på syfte och frågeställningar med tillhörande underkategorier. Slutligen tolkades resultatet genom analyser där vi jämfört materialet med tidigare forskning och sökt att förstå det utifrån teorin *KASAM*.

4.5 Uppsatsens trovärdighet

I detta avsnitt kommer vi att diskutera vad som styrker och försvagar studiens trovärdighet genom validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.

4.5.1 Validitet

Validiteten i en kvalitativ intervjustudie handlar om huruvida forskaren faktiskt undersöker det den syftar till att undersöka (Kvale & Brinkman, 2014). Genom transparens kan validiteten på en kvalitativ studie höjas vilket är av betydelse för läsaren då en tydlig redovisning av tillvägagångssättet gör det möjligt att finna eventuella luckor eller brister. Validiteten kan även handla om hur författaren har tolkat det empiriska materialet och dragit sina slutsatser. Vi har syftat till att vara så transparenta

som möjligt i vår studie genom att noggrant beskriva förfarandet i metod, presentation av resultat samt analys.

4.5.2 Reliabilitet

Reliabilitet handlar om tillförlitligheten i forskningsprocessen (Kvale & Brinkmann, 2014). I en kvalitativ intervjustudie kan reliabilitet handla om hur informanterna svarar under en intervju och om de skulle ändra sina svar beroende på den som ställer frågorna. Vidare handlar reliabilitet om *replikerbarhet*, det vill säga frågan om huruvida någon annan skulle kunna genomföra samma studie och få ett liknande resultat (Ahrne & Svensson, 2015). Dessutom påverkas reliabiliteten av intervjutekniken som handlar om hur intervjuaren ställer frågor till intervjupersonen då det kan påverka svaren (Kvale & Brinkmann, 2014). Det är svårt att uttala sig om huruvida informanterna hade svarat annorlunda beroende på vem intervjuaren är då båda författare ställde frågor till intervjupersonerna. Vi har försökt att ställa öppna frågor såsom “Hur?” och “Kan du berätta...?” för att inte påverka intervjupersonernas svar. För att undvika missuppfattningar har vi exempelvis frågat “Stämmer det att...?” och “Tolkar jag det rätt att...?”. Vi tror att det är svårt att replikera studien på grund av dess kvalitativa karaktär då alla människors erfarenheter är subjektiva och svåra att återge. Vi tror däremot att för de som är intresserade av denna typ av arbete går delar av metoden att replikera.

4.5.3 Generaliserbarhet

Enligt Svensson och Ahrne (2015) handlar generaliserbarhet om huruvida resultatet ur en studie och dess tolkningar kan förstås och tillämpas i ett större sammanhang. Då vi endast har intervjuat fem personer anser vi att det är svårt att generalisera resultatet till en större kontext. Det vi huvudsakligen syftade till var att belysa unga vuxnas subjektiva upplevelser av sin skolgång under tiden de var samhällsplacerade och vi kan därför inte anta att resultatet generellt säger något om hur hela denna grupp erfar sin skolgång. Vi har heller inte kunnat uppnå en mättnad som enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrnes (2015) definition innebär att svarsmönstren inte längre varierar.

4.6 Etiska ställningstaganden

Det finns fyra etiska krav att ta hänsyn till vid utförandet av en kvalitativ studie, de är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2002). I vår studie har vi tagit hänsyn till samtliga. Utifrån *informationskravet* har vi informerat våra intervjupersoner om studiens tillvägagångssätt, frivilligheten i deltagandet, syfte, frågeställningar, hur lång tid intervjun beräknas ta samt var den slutförda uppsatsen kommer att finnas tillgänglig (jfr *ibid*). Vidare har vi förklarat för informanterna att medverkandet är frivilligt och att deltagandet kan avbrytas när som helst vilket stämmer överens med *samtyckeskravet* (*ibid*). I enlighet med *konfidentialitetskravet* har inga namn, skolor, arbetsplatser, orter, föreningar eller annan personlig information benämnts och även uteslutits i både transkribering och empiri för att säkerställa informanternas anonymitet (*ibid*). Alla transkriberingar och ljudfiler har förvarats så ingen annan utom författarna kunnat ta del av dem. Intervjupersonerna blev enligt *nyttjandekravet* upplysta om att all insamlad information endast används för genomförandet av studien och att det inspelade materialet samt transkriberingen raderas då vi är klara med uppsatsen (*ibid*).

5. Resultat och analys

Det här kapitlet inleds med en kort presentation av alla informanter. Därefter redovisas resultatet utifrån tre huvudkategorier med tillhörande underkategorier. Varje huvudkategori följs av en delanalys utifrån *KASAM*:s tre centrala begrepp varvat med tidigare forskning.

5.1 Presentation av informanter

Intervjuperson 1 (IP1) var 22 år vid intervjutillfället och blev för första gången placerad när hon var 14 år enligt SoL, hon har bott på jourhem, familjehem och HVB-hem. Hon gick på en och samma skola då hon var placerad och ser positivt på placeringarna eftersom hon kunde lägga ner mer tid på sina studier. Placeringen avslutades när hon fyllde 17 år då hon gick sitt första år på gymnasiet. När vi intervjuade henne hade hon en fast anställning, läste några kurser på distans och hade planer på att utbilda sig till systemvetare.

Intervjuperson 2 (IP2) var 24 år vid intervjutillfället och blev för första gången placerad när hon var åtta år enligt LVU, hon har bott på jourhem samt familjehem. I och med att hon blev placerad fick hon börja på en ny skola, hon fick byta ytterligare en gång i högstadiet på grund av mobbning. Hon trivdes mycket bättre på den nya skolan där mobbningen upphörde och önskade att hon hade gjort bytet tidigare. Under placeringstiden gick hon på ett och samma gymnasium, placering avslutades då hon var 19 år och tog studenten. Hon jobbade ett par år efter placeringen innan hon bestämde sig för att flytta, plugga och arbeta utomlands i ytterligare två år. När vi intervjuade henne arbetade hon på ett elektronikföretag.

Intervjuperson 3 (IP3) var 26 år vid intervjutillfället och blev för första gången placerad när hon var 14 år gammal enligt SoL, hon bodde hos en kontaktfamilj varannan vecka. Hon gick på en och samma högstadie- samt gymnasieskola vilket hon upplevde var bra för strukturen i tillvaron då hon har en ADHD-diagnos. Placeringen avslutades när hon fyllde 17 år. När vi intervjuade henne utbildade hon sig till sjuksköterska och hade ett deltidsarbete vid sidan om studierna.

Intervjuperson 4 (IP4) blev för första gången placerad när hon var två år enligt LVU och har bott på HVB-hem, jourhem och familjehem. Hon har flyttat 15 gånger och som följd

haft flera avbrott i sin skolgång vilket har påverkat henne negativt. I tre år läste hon en och samma linje på gymnasiet men fick ingen gymnasieexamen då hon hade ofullständiga betyg, därefter gick hon ett år på en annan linje. Placering avslutades när hon fyllde 18 år och valde att flytta hemifrån. När vi intervjuade henne gick hon en allmän kurs med musikprofil på folkhögskolan för att läsa klart de rester hon hade från andra gymnasielinjen. I framtiden skulle hon vilja plugga vidare och arbeta som socialsekreterare.

Intervjuperson 5 (IP5) blev för första gången placerad när han var 16 år enligt SoL och har bott på HVB-hem samt familjehem. Han har haft avbrott i sin skolgång som till stor del varit orsakade av hans psykiska ohälsa, därav fullgjorde han inte sin gymnasieutbildning. Placeringen avslutades då han var 18 år och lämnade familjehemmet. Samma familjehem uppmuntrade honom till att läsa upp sina betyg på folkhögskola vilket han sedan gjorde och uppnådde tillräckliga meriter för att söka vidare studier. När vi intervjuade honom utbildade han sig till jurist.

5.2 Skolgång

I detta avsnitt kommer intervjupersonernas utsagor vad gäller skolgången under placeringstiden att redovisas. Huvudkategorin skolgång består av fem underkategorier vilka är ”beskrivning av skolgång under placeringar”, ”stöd från vuxna vad gäller studierna”, ”avbrott i skolan”, ”motivation till studier” och ”meningsfullhet i skolgången”.

5.2.1 Beskrivning av skolgång under placeringar

Samtliga intervjupersoner blev placerade i olika åldrar och resultatet visar att de har skilda beskrivningar av sin skolgång då de har olika erfarenheter. Intervjuperson 1 hade det rörigt hemma och pendlade mellan att bo kvar med sin ursprungsfamilj med risk för att bli utkastad, i familjehem och på HVB-hem. Hon såg placeringen som något positivt eftersom det medförde ett lugn med utrymme för mer tid till studierna:

(...) så när jag blev placerad så var det ganska positivt att jag blev placerad för att det va...jag fick det här lugnet runt omkring och jag kunde alltså jag kunde plugga. Jag kunde lägga ner tid på plagget. Jag behövde inte tänka på så mycket annat. (...) Så det har varit väldigt bra, jag har haft ganska bra placeringar ändå.

Mm. Så skolan har funkat jättebra. (...) Och jag har ju skött det ganska bra.
(IP1)

Intervjuperson 2 fick flytta till en ny stad i samband med den första placeringen vilket gjorde att hon behövde byta skola. På lågstadiet, i den nya skolan blev hon ett föremål för mobbarna vilket påverkade hennes skolmiljö negativt trots att hon försvarade sig själv. Då hon bytte skola i högstadiet upphörde mobbningen och hon gick ut årskurs nio med högsta betyg i nästan samtliga ämnen:

När jag blev först placerad (...) så blev jag placerad i en skola. Man kan säga att det var ute på landet. Jag var ju helt ny i stan och blev då ett mål för mobbarna. Så jag blev väldigt, väldigt mobbad under tre års tid. Och det påverkade min skolgång negativt (....) A på den nya skolan så hade jag inte så många vänner för att jag lite såhär, lite utav en nörd skulle man kunna säga. (...) Men däremot så var jag ju inte längre mobbad (...) Men det var, det gjorde jättemycket. (....) jag hade typ MVG i nästan allt [i högstadiet].
(IP2)

5.2.2 Stöd från vuxna vad gäller studierna

Resultatet visar att samtliga intervjupersoner hade någon eller några särskilda vuxna i sina liv som var betydelsefulla och som hade en positiv inverkan på deras skolgång. Intervjuperson 3 hade en god relation till vissa lärare på gymnasiet som var upplysta om vad diagnosen ADHD innebär och som kunde ge henne extra stöd i skolan:

...på gymnasiet eeh där hade jag lärare som vad väldigt införstådda i vad ADHD innebär eeh som kanske kunde ge mig...asså mer flexibel sida där man ska säga av å kunna lämna in uppgifter...att...eller ge mig extra stöd om det var så att jag behövde det med nån uppgift å så. (IP3)

Intervjuperson 4 berättade att den hjälp och stöd hon fick var beroende av i vilket familjehem hon var placerad i:

eeh alltså det har också varit väldigt olika, jag vet att i det sista familjehemmet dom brydde ju sig verkligen inte alls jag fick göra precis hur jag ville å dom frågade liksom inte ens om jag hade läxor eller någonting...eeh och i det familjehemmet innan så hade dom, dom hade en dotter nämligen som pluggade till lärare eller så, så då fick jag ju väldigt mycket extra hjälp med läxor och typ såna grejer. (IP4)

5.2.3 Avbrott i skolgången

Resultatet visar att så gott som samtliga intervjupersoner har haft ett eller flera avbrott i sin skolgång. Intervjuperson 4 var placerad majoriteten av sin barndom och har haft flera avbrott i skolan på grund av alla sina omplaceringar, en konsekvens av det har varit att hon förlorat många kontakter:

...alltså jag har ju flyttat femton gånger eh och det har inneburit att jag har bytt skola väldigt många gånger och det har vart rätt svårt för det är ju många delar som faller bort... (...) för det var ju väldigt jobbigt när jag skulle flytta varje gång för att jag förlorade ju väldigt många kontakter å personer som jag inte har kontakt med idag. (IP4)

Intervjuperson 5 led av psykisk ohälsa i form av depression, självska debeteende, suicidtankar och ätstörningar som eskalerade under placeringarna och som slutligen blev orsaken till att han avbröt sin gymnasieutbildning:

...då hanterade jag det nog inte sämre än att jag till slut hoppade av. Det var nog det. Ee jag kände väl att det funkade inte och sen var det återigen även när jag hade flyttat så följde liksom det psykiska dåliga måendet och depression och allt självska debeteende jag hade följde ju med. Ee det lämnade jag inte i [stad] utan det följde med när jag flytta och när jag flyttade till mitt andra familjehemmet där i [stad] då eskalerade dessutom den här problematiken ännu mer.(IP5)

5.2.4 Motivation till studier

Alla utom en intervjuperson uttryckte att de hade en motivation till att fullgöra sina studier eftersom de hade för avsikt att plugga vidare. Det som motiverade intervjuperson 2 till att fullgöra sina studier var att hon ville komma in på sin drömutbildning:

Jag ville så jättegärna komma in på SLU [Sveriges lantbruksuniversitet] (...) För jag har alltid älskat djur. Och jag visste att den utbildningen som jag ville komma in på var det bara fyrtio stycken per år av cirka tre tusen som kom in (...) Jag kände då om inte jag har bra betyg satt jag kommer in på ett bra gymnasium och sen inte har bra betyg på gymnasiet så kommer jag aldrig komma in på den här skolan. Så det motiverade mig att ändå göra mitt bästa i skolan. (IP2)

Intervjuperson 3 hade sin kontaktmamma som stöttade och uppmuntrade henne i skolgången, hennes motivation till att fullgöra sina studier var att hon ville bli sjuksköterska och hjälpa andra människor:

Att jag verkligen vill bli sjuksköterska (...) Och jag har inte världens bästa gener för att jag har endometriosis också och det är väl det som motiverar mig att jag ska bli en sjuksköterska som jobbar på kvinnokliniken och kan jobba med patienter som har samma sjukdom som jag (...) aa det är väl typ verkligen det som motiverar mig. (IP3)

5.2.5 Meningsfullhet i skolgången

Resultatet visar att två informanter uttryckte en känsla av meningsfullhet i sina studier under placeringstiden. Intervjuperson 2 berättade att hon utsattes för mobbning men lät inte det påverka hennes höga ambitioner om att få höga betyg: *”e jag älskade å plugga. Jag älskade å lära mig. Satt jag hade inga problem med mina betyg”*. Intervjuperson 1 fick det aldrig förklarat för sig varför skolan var viktig eller vad en utbildning kunde leda till, därför kände hon inte alltid en meningsfullhet i skolgången:

Men alltså jag var så liten då så jag tror att man bara, alltså jag gick bara till skolan, gjorde min skola för att det var det jag lär och göra typ. Jag visste ju aldrig poängen med att göra det typ förens jag blev äldre. Det låter jättekorkat men jag, jag hade ingen som sa, berätta för mig utan jag bara går till skolan och gör det typ. Det var aldrig någon som berättade varför man skulle gå till skolan och göra det. Utan jag bara gick så man gjorde det mest för att göra det och så skulle man ha bra betyg. Men jag visste aldrig vad allt skulle leda till. Jag frågade aldrig heller utan jag har nog lärt mig hemifrån att inte fråga så mycket. Man hängde bara med typ. (IP1)

Intervjuperson 4 fick byta skola ett flertal gånger, missade vissa moment och hade begränsad eller ingen kunskap i vissa ämnen som skolan plockade bort för att hon skulle lägga mer fokus på kärnämnen. Påföljden blev att hennes gymnasielärare hade kunskapsmässiga förväntningar på henne som hon inte uppfyllde. Meningsfullheten i att gå till skolan har inte alltid funnits där men hon har ändå funnit sina strategier för att hålla motivationen uppe:

...inte alla gånger skulle jag verkligen inte säga. För det var ju inte alla gånger jag verkligen mådde bra av att gå till skolan heller beroende på vilken skola vi pratar om, men...vissa gånger ja, jag vet nu för nu går jag i folkhögskola nämligen jag använder ofta mina kompisar lite för mer som, okej idag vill jag träffa dom och jag vill ändå göra skolarbetet också även om jag kanske inte riktigt orkar typ. Så blir det som en kombination av motivation som jag har använt mig av ibland. (IP4)

5.2.6 Analys av skolgång utifrån teori

I resultatet framgår det att informanterna som var placerade enligt SoL var delaktiga i det beslutet. Intervjuperson 1 var positivt inställd till placeringarna eftersom de gav henne en känsla av lugn då hon kunde lägga ett större fokus på sina studier. Förmågan att förstå och skapa en struktur i sitt liv samt hantera överraskande utmaningar utgör enligt Antonovsky (2005) en person med hög känsla av *begriplighet*. Genom att intervjuperson 1 själv ansökte om placeringen blev hon en aktör i att skapa bättre förutsättningar för ett mer stabilt liv och en gynnsam skolgång. Det skulle kunna tolkas som att hon hade en hög känsla av begriplighet enligt Antonovskys definition (ibid). Forskning har visat att av de samhällsplacerade ungdomar som söker vidare till gymnasiet är det knappt hälften som fullgör sin utbildning (Johansson et al., 2016). Detta kan kopplas till intervjuperson 5 som på grund av sin psykiska ohälsa valde att avbryta sin gymnasieutbildning och förstås som att han hade en låg känsla av begriplighet.

Resultatet visar att samtliga intervjupersoner hade någon eller några särskilda vuxna i sina liv som stöttade dem i sina studier och hade en positiv inverkan på deras skolgång. Intervjuperson 3 hade en god relation till vissa lärare på gymnasiet som var införstådda i hennes ADHD och gav henne extra stöd i skolan. Intervjuperson 4 uppgav att det stöd hon fick vad gäller studierna berodde på vilket familjehem hon hamnade hos då hon flyttade 15 gånger. Hon kunde dock komma ihåg ett särskilt minne av ett familjehem där hon fick läxhjälp av den biologiska dottern i familjen som utbildade sig till lärare. Informanterna har haft informella resurser i form av lärare och medlemmar i familjehemmen som hjälpt dem genom skolgången under placeringen och agerat som stöd, detta kan tolkas som att intervjupersonerna hade en hög känsla av *hanterbarhet* (Antonovsky, 2005). En person med hög känsla av hanterbarhet kan begripa en påfrestande situation och hantera den med hjälp av sina resurser (Eriksson, 2015). Då intervjuperson 2 placerades i sitt första familjehem blev hon utsatt för mobbning på den nya skolan i tre års tid med påföljden att hon fick en negativ skolgång. En person med låg känsla av hanterbarhet kan uppleva att den blir ett offer för sina omständigheter (Antonovsky, 2005) som inte var fallet för intervjuperson 2 då hon försvarade sig själv och till slut valde att byta skola. Genom att hon valde att byta skola blev hon en aktör i att skapa en bättre skolgång för sig själv och skulle enligt Antonovskys definition (ibid) kunna förstås som att hon även hade en hög känsla av begriplighet.

Alla utom en intervjuperson uttryckte att de hade en motivation till att fullgöra sina studier under placeringstiden då de hade planerat för vidare studier. Intervjuperson 2 tyckte om skolan eftersom hon var mån om att lära sig nya saker, genom att hon uttryckte "*Jag kände då om inte jag har bra betyg på gymnasiet så kommer jag aldrig komma in på den här skolan. Så det motiverade mig att ändå göra mitt bästa i skolan*". Detta kan tolkas som att hon hade en känsla av *meningsfullhet*. Hennes drömutbildning motiverade henne till att få höga betyg både i grundskolan och på gymnasiet, eftersom hon tog lärdom av sina tidiga erfarenheter kan det tolkas som att hennes begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet bidrog till hennes känsla av sammanhang. Då intervjuperson 5 inte hade en känsla av begriplighet för att hantera sin situation kan det förstås som att det påverkade hans känsla av meningsfullhet i och med att han inte fann en mening i att fullgöra sin gymnasieutbildning. Sammantaget har samtliga intervjupersoner olika grader av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet som bidragit till deras känsla av sammanhang.

5.3 Psykosocial hälsa

I detta avsnitt presenteras intervjupersonernas utsagor vad gäller hälsan och hur den har haft en inverkan på skolgången. Huvudkategorin psykosocial hälsa består av två underkategorier vilka är "psykisk ohälsa" och "diagnoser".

5.3.1 Psykisk ohälsa

Resultatet visar att psykisk ohälsa var något som hade en inverkan på två av informanternas skolgång. Intervjuperson 5 kommer från en bakgrund av våld i hemmet samt mobbning som han blev utsatt för i ungefär tio år före placeringen, påföljden av dessa erfarenheter resulterade i att han fick kämpa en stor del av sina tonår med sitt psykiska mående:

(...) det har nog varit ganska rörigt. Ee jag hade tillfällen av psykiskt dåligt mående, ee depression och självskaðebeteende. Så hade jag svårigheter med å fixa skolan. Ee vid tillfällen, vid första tillfället när jag gick, när jag var sexton så gick jag barn och fritid. Ee det var en rörig tid så studierna gick inte sådär jättebra. Ee det, jag fick stöd av lärarna i den alltså så gott dom kunde. Men det fanns ju en problematik med som sagt depression, självskaðad och även utåtagerande (...). (IP5)

Den mobbningen som intervjuperson 2 blev utsatt för påverkade henne negativt då hon var placerad och lämnade även sina spår i vuxenlivet:

Men jag, jag fick också ångestattacker ofta för att jag blev ju så rädd och så. Och att inte bli trodd på det var, det var hemskt. Det gav mig så mycket ångest att jag senare kommer att bli väldigt sjuk i depressionsångest. Ee och då blev jag inte trodd på det heller för att då tyckte dom [familjehemmet] att jag bara sökte uppmärksamhet. Mm det var. Men det har gjort att jag hela, än idag hela tiden måste känna ett behov av att bevisa mig själv. Mm och få bekräftelse. (IP2)

5.3.2 Diagnoser

Resultatet visar att två informanter hade en eller flera diagnoser som på olika sätt påverkade deras skolgång. Intervjuperson 3 har ADHD, något hon kände påverkade skolan negativt då hon medicinerades men trots det hade svårt att sitta still, blev väldigt utåtagerande och hamnade ofta i slagsmål. Det förändrades dock med tiden då hon lärde sig att hantera dessa svårigheter:

...jag har inte varit den här typiska flickan med ADHD för dom brukar vara mer introverta...men jag var ju väldigt utåtagerande, fick utbrott, kunde slåss ganska mycket å det har ju ställt till såklart...med en hel del problem. (...) i början negativt eh sen positivt tror ja att ja liksom har kunna haft flera saker för mig samtidigt, kunna strukturera upp det för jag lärde mig ganska tidigt att struktur är liksom a och o för att jag ska kunna hantera mitt liv och då innefattar det ju även skolan att strukturera upp det på så bra sätt som möjligt. (IP3)

Intervjuperson 5 diagnostiserades med ADHD och atypisk autism då han var placerad i sitt andra familjehem. Hans inställning till diagnoserna var negativ till en början eftersom de blev väldigt identitetsgrundande. Med hjälp av familjehemmet och en psykolog kunde han inse att diagnoserna förklarade vissa delar av honom men definierade inte den han är:

...och jag vet att när jag fick diagnoserna det tog jag väldigt hårt. (...) så jag upplevde det då, jag kände mig efterbliven...då vart det såhär aa men kommer jag någonsin bli någonting men dom här diagnoserna för man såg bara hinder med diagnoserna. Idag har jag ett annat sätt att förhålla mig till det. Jag vet att jag har styrkor jag vet att jag har svårigheter som följer av diagnoserna. (...) å det var mer med tiden att det fick sjunka in det dom sa då kom jag nog till en acceptans att jag har diagnoserna men dom definierar inte hela mig och då kan dom inte heller definiera vad jag kan göra i framtiden. (IP5)

5.3.3 Analys av psykosocial hälsa utifrån teori

Av resultatet kan vi förstå att hälsa var en aspekt av informanternas liv som påverkade deras skolgång. De erfarenheter som informant 5 bar med sig då han blev placerad påverkade hans psykiska mående och resulterade i de svårigheter han hade i skolan. Att han hade lärare som försökte hjälpa honom kan förstås som att han hade informella resurser till sitt förfogande (jfr Eriksson, 2015). Det var dock inga resurser som han nyttjade då den psykiska ohälsan tog över vilket kan tolkas som att han inte uppnådde en känsla av *hanterbarhet*. Detta kan kopplas till tidigare forskning som har funnit att förekomsten av somatiska hälsoproblem är hög bland samhällsplacerade barn och ungdomar (Vinnerljung, 2006). Under placeringstiden blev han diagnostiserad med ADHD och atypisk autism, vilket tog väldigt hårt på honom eftersom det påverkade hans självbild. Att han uttrycker "*Idag har jag ett annat sätt att förhålla mig till det.*" kan tolkas som att han kan skilja på sina diagnoser och sig själv som person. Enligt Antonovsky (2005) kan en individ med hög känsla av *begriplighet* finna förklaringar i olika livshändelser även om de är oförutsedda. Med hjälp av familjehemmet och professionella kunde han komma till den insikten och därmed utgjorde dem både informella och formella resurser (jfr Eriksson, 2015). Då intervjuperson 3 har ADHD utgjorde struktur en viktig del i hennes liv för att få både skolan och livet i övrigt att fungera. Detta kan uppfattas som att hon har en hög känsla av *begriplighet* och *hanterbarhet* eftersom att hon lärde sig att förstå och hantera de svårigheter som diagnosen medförde. Enligt Antonovsky (2005) är en person med hög känsla av *meningsfullhet* involverad i de processer som har en inverkan på sin vardag och tar lärdom av de svårigheter den möter. Den viljan och motivationen som intervjuperson 3 hade för att uppnå en struktur i sitt liv kan tolkas som att hon även hade en känsla av *meningsfullhet*. Gemensamt för informanterna är att de har haft psykisk ohälsa och/eller diagnoser som påverkat dem på olika sätt. Hur svårigheterna hanterats har varit beroende av deras inställning till dem samt de resurser de har haft till sitt förfogande som i sin tur har påverkat informanternas känsla av sammanhang.

5.4 Vuxenliv

I detta avsnitt redovisas intervjupersonernas utsagor vad gäller vuxenlivet efter placering. Huvudkategorin vuxenliv består av sex underkategorier vilka är "hur skolgången under placeringstiden påverkat vuxenlivet", "utbildning och anledning till

studier”, ”motgångar”, ”meningsfullhet”, ”framtidssyn” och ”budskap till barn i liknande situation”.

5.4.1 Hur skolgången under placeringstiden påverkat vuxenlivet

Resultatet visar att intervjupersonerna har skilda uppfattningar om skolgångens inverkan på vuxenlivet. Intervjuperson 1 tror inte att hennes vuxenliv har påverkats av skolgången under placeringen; *”Jag har blivit som alla andra från att vara den här familjehemsplacerade bara. Så jag tycker inte att det har påverkat jättemycket”* (IP1). Intervjuperson 3 tror inte att skolan hade fungerat för henne om inte det vore för sin kontaktfamilj och menar att hennes vuxenliv har påverkats av skolgången under placeringstiden:

Eh jag tror att jag behövde den här avlastningen och jag tror att jag behövde en trygghet i mitt liv för att kunna känna att aa men att kunde klara av alla motgångar... (...) Hos kontaktfamiljen var det ju förståelse å det var mycket med det här att aa men man såg inte...min diagnos som huvudsak till vissa reaktioner jag hade... (...) Jag kände ju mig mycket mer...vad ska man säga...aa men normal. Och det tror jag påverkar jättemycket. Så...mina val i livet som vuxen tror jag definitivt har varit positiva på grund av eller tack vare min kontaktfamilj. (IP3)

Intervjuperson 4 tror att hennes skolgång och framtid hade påverkats negativt om hon inte placerades då hennes ena förälder inte hade förmågan att ta hand om henne och den andra var avliden. Intervjuperson 5 var frivilligt placerad och förklarar att han förmodligen inte hade varit vid livet idag om inte det vore för placeringarna. Med familjehemmets hjälp kunde han bearbeta det han varit med om tidigare i livet och det påverkade hur han vid vuxenlivet kom att förhålla sig till sina studier:

Jag tror att rent skolprestationsmässigt alltså när man pratar om att läsa och lära sig grejer ee och skriva bra prov då, då vart det nog en ganska kraftig nedgång på grund av det ni sa [diagnoserna]. Ee men däremot så hände det ju saker i familjehemmet när jag vart placerad i första och särskilt i andra familjehemmet sen, där jag för första gången började prata och det vart ju en, en, en bearbetning av det man har varit med om som sen möjliggör att man kan ta till sig studierna vid senare tillfällen eller vid senare ålder. (IP5)

5.4.2 Utbildning och anledning till val av studier

Gemensamt för samtliga informanter är att de har studerat på folkhögskola och högskole- /universitetsnivå eller har planer på att göra det i framtiden. Intervjuperson 1

berättar att hon tidigare läste ekonomprogrammet men hoppade av efter ett år, hon funderar nu på utbildning till systemvetare och plugga på distans. Hon förklarar att hon har alltid haft den inställningen att inte låta sin bakgrund styra sin framtid:

...jag ska inte bli en sån som sitter hemma och inte mår bra och inte gör någonting för att jag inte har haft en bra bakgrund eller barndom typ. Utan jag har alltid velat om jag ska, när jag blir vuxen, när jag blir äldre då ska jag må bra, tjäna pengar och ha mitt egna liv och känna att jag mår bra utav det... Det har bara varit att aa men jag vill verkligen göra det för att jag inte vill vara den unge som har haft problem sens barnbenen och så åker man ut till vuxenlivet så löser ingenting sig för att man inte haft någonting att kunna lösa och man har ingen aa (...). (IP1)

För intervjuperson 5 var universitetsstudier inte alltid en självklarhet. Då han inte fullgjorde sin gymnasieutbildning pluggade han upp sina betyg efter placeringen och läser idag juristprogrammet. Han förklarar att han alltid haft ett rättspatos som förstärktes av den ena föräldern ur det andra familjehemmet. Det finns enligt honom flera faktorer som gjort att han haft oddsen mot sig men han vill idag visa för andra barn som varit i liknande situationer att det ändå går att vända på sitt liv:

...jag kommer från en klassisk arbetarfamilj där mina föräldrar inte har läst på högskola universitet. Å då vet man ju att det finns ett socialt arv där... (...) Å sen är det andra att jag har ADHD, autism å andelen personer med psykiatriska funktionsvariationer som pluggar på universitet är också underrepresenterade. Å så lägger du till det tredje å det är andelen personer som har bott i familjehem HVB-hem som läser på högskola, universitet å dom är också underrepresenterade. Så där känner jag väl en slags vilja att visa för andra i liknande situation som mig, barn som har diagnoser idag eller barn som bor i familjehem idag eller barn som växer upp i en arbetarfamilj att det spelar ingen roll, det går. Jag kommer från en arbetarfamilj och jag har bott i familjehem HVB hem och jag har neuropsykiatriska funktionsvariationer, ändå pluggar jag på juristprogrammet idag. (IP5)

5.4.3 Motgångar

Resultatet visar att två intervjupersoner har stött på olika typer av motgångar vid övergången till ett vuxenliv. Intervjuperson 2 uttryckte en känsla av ensamhet och övergivenhet efter att placeringen avslutades då hon förväntades klara sig själv, familjehemmet började trappa ner på kontakten med henne ett halvår innan hon tog studenten. Det var det enda hon hade att associera till i Sverige, därför bestämde hon sig för att flytta utomlands en period:

Din mamma och pappa kommer alltid finnas där och hjälpa dig. Men som fosterbarn den dagen du tar studenten då står du på egna fötter och du är helt utlämnad för att ta hand om dig själv. Ee jag har ju inte någon kontakt med min familj idag och det har gjort att det varit mycket svårare för mig att lära mig att ta hand om mig själv. Ee jag har fått lära mig den hårda vägen... (...) man firar högtider med sin familj, födelsedagar och allting runt omkring så gjorde det att jag kände mig så ensam. (...) Det faktum att växa upp som fosterbarn hos främlingar som nu inte vill ha kontakt med mig längre och jag har ingen annan, inget annat nätverk i princip förutom mina vänner då. Ee så jag bara kände att nej jag vill härifrån så jag gjorde det, jag flytta härifrån. Det var kanon... (IP2)

Intervjuperson 5 har hanterat motgångar både konstruktivt och destruktivt. Då han var 18 år hade han en ätstörning som gjorde att familjehemmet fick kontrollera hans matintag. Detta upprörde honom och ledde till en konfrontation som resulterade i att han hastigt bestämde sig för att avsluta placeringen. Den efterföljande perioden var fylld av en osäker boendesituation med periodisk hemlöshet, samtidigt som det gamla familjehemmet försökte få honom att återvända:

...både konstruktivt och destruktivt. Jag ser det som så att jag...(...) jag väl haft vissa återfall så att säga där jag har ryckt upp en positiv tillvaro men sen har jag utsatts för en enorm stress av olika slag som har gjort att jag har tagit återfall i mina destruktiva beteenden. (...) Så då fick jag komma tillbaka å dom renoverade upp den här drängstugan så det var en riktigt mysig liksom såhär lägenhet som jag fick bo i tills jag började på folkhögskola och flyttade till egen lägenhet. (IP5)

5.4.4 Meningsfullhet

Resultatet visar att två informanter uttryckte i nuläget en känsla av meningsfullhet i sin tillvaro medan två andra, av olika skäl, inte gjorde det. Intervjuperson 2 berättade att hon inte riktigt känner en meningsfullhet i det hon gör idag eftersom hon egentligen skulle vilja hålla på med något annat; *“jag skulle vilja jobba med antingen med djur eller med någonting där, där jag har möjlighet att träffa olika människor och se olika platser.”*. Intervjuperson 5 uppgav att en av anledningarna till hans känsla av meningsfullhet är att han är aktiv inom olika ideella organisationer, en annan anledning är att hans psykiska mående är mer stabilt idag mot vad det var under placeringstiden:

...bara det här om man inte bara ser till studierna utan till det liv jag lever så finns det ju en meningsfullhet bara i de här grejerna att vara fri från depression, vara fri från självskadebeteende, vara fri från suicidalitet. Bara det är ju liksom en, en strid vunnen så att säga. Och att ha en, en...vad ska man säga förmågan att kunna ha ett självständigt liv idag och inte vara beroende av sociala myndigheter eller familjehem eller liknande

utan att kunna vara en självständig individ, kunna ta hand om mig själv, det ger ju en meningsfullhet. (...). (IP5)

5.4.5 Framtidssyn

Vad gäller framtiden uppger tre informanter sina egna föreställningar om hur deras framtid kommer att se ut. Intervjuperson 5 är inte befriad från negativa tankar men har idag en positiv inställning till framtiden:

Nej men jag ser väldigt ljus på den, eh...i ärlighetens namn så kan man väl såhär, jag ska inte säga att man är helt befriad från, från dom tvivel man har vuxit upp med. Det finns fortfarande dagar där jag såhär, särskilt jo men dagar då jag kan känna såhär har jag vad som krävs? Har jag vad som krävs för att fixa den här utbildningen? Har jag vad som krävs för att kunna jobba som jurist? Har jag vad som krävs, liksom. (...) Å det har ju jag på senare tid liksom kommit över men det kan fortfarande slå en ibland att fan har jag vad som krävs? Men nu för tiden landar jag i att ja, klart fan jag har det. Eh så ja jag ser väldigt positivt på framtiden. (IP5)

Intervjuperson 3 ser att hon kommer ha en bra framtid med det hon uttrycker vara typiskt för många andra – en utbildning, ett arbete som hon trivs med och familjebildning. Förhoppningarna intervjuperson 4 har om sin framtid är flera men framförallt hoppas hon på att kunna hålla på med något hon älskar:

Asså jag hoppas väl att jag kan köpa ett hus, skaffa familj å jobba som socialsekreterare å göra något bra för samhället kanske utveckla nån form av eget företag typ...jag vet inte. Asså göra någonting jag älskar jag håller på mycket med musik typ släppa lite låtar på Spotify. (IP4)

5.4.6 Budskap till barn i liknande situation

Resultatet visar att fyra informanter hade ett budskap som de ville förmedla till barn som är placerade idag vad gäller skolgång och utbildning, intervjuperson 1 säger: *“Alltså det enda jag vet såhär se till att ha väldigt bra betyg så kan du plugga vidare och i princip plugga till vad du vill.”*. Nedan följer resterande intervjupersoners svar:

...att tro på sig själv och att våga be om hjälp om man inte förstår asså även om man ber om hjälp hundra gånger så...våga be om hjälp och våga berätta för i alla fall någon lärare hur livssituationen ser ut så att det finns nån som förstår en. (IP3)

asså jag skulle säga liksom att försöka fokusera oavsett om det händer väldigt mycket runt omkring en å jag vet att det kan vara jättesvårt för när det kommer förändringar utanför skolan och man måste byta skola å såna grejer så kommer det att vara skitsvårt men jag tror verkligen att dom kan klara det [skolan] om dom verkligen vill det. (IP4)

...inte låta andra personer eller din bakgrund eller din livstillvaro eller dina diagnoser berätta för dig vad du kan göra utan att alltid se sin egen potential. (...) Jag hade inte kunnat förutse att jag skulle sitta här idag eh och göra det jag gör och plugga det jag pluggar och ha det liv jag har men det har jag. Å det är det som är så svårt med många barn och unga som växer upp i familjehem och HVB hem idag att dom tampas med depression å dålig självkänsla och det blir som en smog det blir som en dimma, man kan inte se allt det här andra. Man kan inte se att det finns ett slut på smärtan man kan inte se att det finns ett liv bortom depressionen, man ser bara allt det här svarta. Så om det är något jag skulle vilja säga då är det att även om dom personerna som växer upp i familjehem och HVB hem idag inte kan det på grund av det här svarta gråa dimman så ska jag ändå vilja säga att liksom...lita på att det går (...) (IP5)

5.4.7 Analys av vuxenliv utifrån teori

I resultatet framgår att informanterna haft olika inställningar till valet att studera vidare. För intervjuperson 1 handlade det om att inte låta sina barndomsupplevelser styra hur framtiden utspelar sig. Genom att intervjuperson 1 uttrycker "*jag ska inte bli en sån som sitter hemma och inte mår bra och inte gör någonting för att jag inte har haft en bra bakgrund eller barndom*" kan det tolkas som att hon har en hög känsla av *begriplighet* då hon trots sina erfarenheter förbli optimistisk (jfr Antonovsky, 2005). Det kan också tolkas som att hon har förstått sin egna roll som aktör i att skapa en struktur i sitt liv. Genom *begriplighet* kan vi även förstå hur informanterna har hanterat olika motgångar i sina liv (Antonovsky, 2005). Intervjuperson 2 uttryckte en känsla av övergivenhet då placeringen avslutades och hon fick klara sig själv vilket var svårt eftersom att hon inte hade något annat nätverk utom sina vänner. Hon beskriver det som att "*det har varit svårt för mig att lära mig att ta hand om mig själv. Ee jag har fått lära mig den hårda vägen*", vilket kan tolkas som att hennes känsla av *begriplighet* blev lidande då hon inte kunde förmå att skapa en struktur eller förutsägbarhet i sitt liv (jfr Antonovsky, 2005).

Gemensamt för samtliga informanter är att de studerar, har studerat på högskolenivå eller har planer på att göra det vilket utgör en formell resurs och faller under begreppet *hanterbarhet* (Eriksson, 2015). Ur resultatet kan vi förstå att informanternas skolgång under placeringstiden kan ha påverkat deras vuxenliv på olika sätt. Om inte det vore för sin kontaktfamilj tror inte intervjuperson 3 att hennes skolgång hade fungerat och

därmed haft en negativ inverkan på sitt vuxenliv. Kontaktfamiljen var förstående gällande hennes ADHD-diagnos vilket fick henne att känna sig "normal", de utgjorde en trygg punkt i hennes liv och bidrog till en känsla av att hon kunde klara av alla sina motgångar. Då intervjuperson 5 var placerad började han öppna upp sig och bearbeta sakerna han varit med om, familjehemmen var därmed en bidragande faktor till att han kunde ta till sig sina studier vid ett senare tillfälle. Informanterna har haft informella resurser i form av kontaktfamilj och familjehem som hjälpt dem hantera olika påfrestande situationer och agerat som stöd. Det kan tolkas som att de är personer med hög känsla av *hanterbarhet* enligt Antonovskys definition (2005). För informant 5 var övergången till vuxenlivet direkt efter placeringen ostabil med en osäker boendesituation, med familjehemmets hjälp kunde han dock återvända hem och få hjälp med sitt boende innan att han flyttade till en egen lägenhet och studerade på folkhögskola. Detta kan kopplas till Wade och Dixon (2006) som fann att de allra flesta personer som lämnar samhällsvården har goda bostadsförhållanden men en viss andel förbli ändå i perioder hemlösa (Dworsky & Courtney, 2009). Här kan det tolkas som att familjehemmet även efter placeringen utgjorde en informell resurs för intervjuperson 5 eftersom de hjälpte honom i en tid då hans situation var kaotisk vilket tyder på att han hade en hög känsla av hanterbarhet (Antonovsky, 2005).

I resultatet framgår att samtliga intervjupersoner känner olika grader av meningsfullhet i sin tillvaro. Antonovsky (2005) beskriver begreppet *meningsfullhet* som en motivationskomponent där individen har en känsla av delaktighet i olika frågor som rör sin framtid. Intervjuperson 2 önskar att hon kunde jobba med något annat än det hon gör idag och känner därför ingen meningsfullhet i sin tillvaro, detta kan tolkas som att hon har en låg känsla av meningsfullhet enligt Antonovskys definition (2005). En av anledningarna till att intervjuperson 5 i vuxenlivet känner en meningsfullhet är att hans liv idag ser annorlunda ut mot vad den gjorde då han var placerad. Att han uttrycker "*...förmågan att kunna ha ett självständigt liv idag och inte vara beroende av sociala myndigheter eller familjehem eller liknande utan att kunna vara en självständig individ, kunna ta hand om mig själv...*" kan uppfattas som att han idag har en känsla av meningsfullhet (Antonovsky, 2005). Vidare kan hans positiva syn på tillvaron, framtiden och de budskap han vill förmedla till barn i liknande situation tyda på att han har en känsla av meningsfullhet. Intervjuperson 3 har en positiv framtidssyn och hoppas att hon kan läsa klart sin utbildning, får ett arbete som hon trivs med och bilda en familj.

Det kan förstås som att hon har gett sin tillvaro och framtid en emotionell mening som därmed bidrar till en känsla av meningsfullhet (Eriksson, 2015). Detta skiljer sig från vad Höjer och Sjöblom (2011) samt Johansson et al. (2011) fann i sina studier där de intervjuade unga vuxna som varit samhällsplacerade då de uttryckte en oro för sin framtid vad gäller bland annat ekonomi, utbildning och arbete. Av resultatet kan man förstå att KASAMs tre centrala begrepp har bidragit till informanternas känsla av sammanhang.

5.5 Sammanfattande analys

Det går att uttyda att samtliga informanter lyckats ta sig genom olika motgångar och svårigheter som uppenbarar sig både under och efter placeringstiden. Vissa har frivilligt sökt om att bli placerade i syfte att skapa bättre förutsättningar att klara både skolan men även andra delar av sina liv. Att de efter placeringstiden byggt upp sina liv, i vissa fall utan något nätverk eller förberedelser, och att de funnit ett värde i en utbildning kan förstås som att de upplever en känslomässig mening i att ta sig genom utmaningar. Vidare kan det tolkas som att informanterna tagit ett ansvar i att forma sin tillvaro och sin framtid vilket kan påvisa en känsla av *meningsfullhet* (Antonovsky, 2005). Om vi tittar på de personer som agerat som stöd under och efter placeringarna hittar vi bland annat lärare, familjehem samt kontaktfamilj. De har fyllt olika funktioner i informanternas liv och hjälpt dem vid olika tidpunkter i deras liv vilket kan uppfattas som att de varit resurser som bidragit till att höja deras känsla av *begriplighet* och *hanterbarhet* (ibid; Eriksson, 2015). Teorin KASAM har hjälpt oss få en bättre förståelse för hur informanterna utvecklat en meningsfullhet, hanterat olika händelser i livet som påverkat skolgången och vuxenlivet samt vilka resurser de tagit hjälp av.

6. Diskussion

Kapitlet inleds med en sammanfattning av det viktigaste resultatet följt av en resultatdiskussion där vi kopplar empirin till tidigare forskning. Därefter förs en kritisk metoddiskussion och avslutningsvis ges förslag till vidare forskning.

6.1 Sammanfattning av resultatet

Syftet med denna studie har varit att förstå och undersöka hur unga vuxna som tidigare varit placerade i samhällsvården retrospektivt beskriver sin skolgång. Denna studie bygger på kvalitativa intervjuer med fem unga vuxna som tidigare har varit samhällsplacerade. Resultat visar att samtliga informanter blev placerade i olika åldrar och har olika erfarenheter av skolgången under placeringstiden. Av intervjuerna framkom det att vissa informanter hade en positiv inställning till placeringen och därav haft en bra skolgång. Vidare framkom att samtliga informanter fick stöd från vuxna i sina studier som hade en positiv inverkan på deras skolgång under placeringstiden. Resultatet visar även att vissa informanter hade en negativ erfarenhet av skolgången under placeringstiden på grund av mobbning, psykisk ohälsa, och ett flertal omplaceringar. Informanterna förklarade att deras negativa erfarenhet av skolgången orsakade ett eller flera avbrott i skolan. Trots avbrotten framgår det i resultatet att alla utom en intervjuperson uttryckte att de kände en meningsfullhet i att fullgöra sina studier. Nästan samtliga informanter har haft förmågan att på olika sätt hantera olika svårigheter som har uppstått i skolgången under placeringstiden. Vidare påvisar resultatet att informanterna har olika uppfattningar om huruvida skolgången under placeringstiden haft en inverkan på deras vuxenliv då vissa inte upplevde att den perioden påverkat deras vuxenliv medan andra uppgav att den hade en inverkan. Informanterna hade olika anledningar till val av studier men gemensamt för samtliga är att de har läst på högskolenivå eller har planer på att göra det. Av de som uttryckte sig om sin framtid hade samtliga en positiv inställning samt ett budskap till barn i liknande situation om att tro på sina egna förmågor och att fokusera på skolan.

6.2 Resultatdiskussion

Inledningsvis vill vi påpeka att vi endast har genomfört fem intervjuer och kan därför inte generalisera resultatet till en större kontext. De slutsatser vi har dragit är baserade på vårt resultat som huvudsakligen varit positivt och säger inget om det övervägande negativa resultatet som den tidigare forskningen visar. Bland annat har den tidigare

forskning visat att samhällsplacerade barn överlag har lägre betyg i jämförelse med andra jämnåriga och en stor andel har inte godkänt i kärnämnen (Johansson et al., 2016). Av intervjuerna framgår det att samtliga informanter klarade grundskolan och hade därmed godkänt i kärnämnen vilket skiljer sig från det resultat som tas upp i Johansson et al. (2016) studie. Johansson et al. (2016) fann att de som blev samhällsplacerade vid ung ålder presterade bättre i skolan mot de som placerades mellan åldrarna 16-19. Detta kan kopplas till intervjuperson 2 som blev placerad vid ung ålder, cirka åtta år och som presterade bra i skolan. Det stämde däremot inte in på intervjuperson 4 som placerades vid två års ålder då det framkom att hon hade anpassade studier som innefattade att stor vikt lades på kärnämnen, varpå vissa andra ämnen och kunskapsmoment blev lidande. Vad gäller gymnasiet fann Johansson et al. (2016) att ur de samhällsplacerade ungdomar som sökte vidare till gymnasiet var det knappt hälften som fullgjorde utbildningen. Under intervjuerna framkom det att intervjuperson 5 valde att avbryta sin gymnasieutbildning, vilket är i enlighet med det som tas upp i Johanssons et al. (2016) studie. Endast 13 procent av de personer med erfarenhet av samhällsvård sökte in till högskola eller universitet (Johansson et al., 2016) där fyra av våra informanter ingår, vid intervjutillfället läste en av intervjupersonerna upp sina betyg på folkhögskola i syfte att bli behörig till att ansöka om högre studier.

I tidigare forskning framkommer det även att förekomsten av somatiska hälsoproblem är höga bland samhällsplacerade barn och ungdomar (Vinnerljung, 2006). I flera internationella studier och i en rapport från Socialstyrelsen (2000, refererad i Vinnerljung, 2006) uppger mer än hälften av de intervjuade placerade ungdomarna att de haft erfarenhet av någon form av hälsoproblem. Detta kan kopplas till två intervjupersoner som led av psykisk ohälsa som yttrade sig på olika sätt. Forsman et al. (2016) har funnit att en misslyckad skolgång utgör en riskfaktor för negativ psykosocial utveckling och att många samhällsplacerade barn övergår till vuxenlivet med en låg utbildningsnivå. Barn inom samhällsvården som går över till vuxenlivet har visat sig vara överrepresenterade bland annat vad gäller kriminalitet, missbruk och suicidala beteenden (ibid). Resultatet visade att intervjuperson 4 och 5 hade en icke-fullgjord gymnasieutbildning då placeringen upphörde, däremot upptog båda sin utbildning vid ett senare tillfälle. Vi har inte funnit att någon av våra informanter haft missbruksproblematik eller ett kriminellt förflutet, däremot uttryckte intervjuperson 5 att han hade ett suicidalt beteende under placeringstiden.

Forskning har visat att en de allra flesta personer som lämnar samhällsvården har goda bostadsförhållanden men en viss andel förblir ändå hemlösa i perioder (Dworsky & Courtney, 2009). Av intervjuerna framgick det att då intervjuperson 5 avslutade sin placering hade han en osäker boendesituation och var hemlös i korta perioder, vilket kan relateras till det som tas upp i Dworsky och Courneys (2009) studie. Vad gäller framtiden fann Höjer och Sjöblom (2011) och Johansson et al. (2011) i intervjuer med tidigare samhällsplacerade unga vuxna att de uttryckte en oro över sin framtid bland annat vad gäller arbete och utbildning. Detta kunde vi inte se ur utsagorna från intervjuperson 3, 4 och 5 som hade en positiv framtidssyn vad gäller familj, arbete och utbildning.

Vårt syfte med studien har varit att försöka förstå hur unga vuxna som tidigare varit placerade i samhällsvården retrospektivt beskriver sin skolgång. Något vi inte förväntade oss och som dels hade med vår förförståelse att göra var att vi skulle få tag på tre informanter som själva ansökt om att bli placerade. Dessa personer beskrev sin skolgång vara positiv tack vare samhällsplaceringen men även på grund av stödet de fick av familjehemmet/kontaktfamiljen. *KASAM:s* tre begrepp *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet* har hjälpt oss att på ett djupare sätt förstå och förklara informanternas skolgång under placeringstiden och hur den kan ha påverkat deras vuxenliv. Teorin har även varit användbar för att identifiera de resurser och faktorer som bidragit till graden av deras känsla av sammanhang. Vi tänker oss att resultatet hade kunnat se annorlunda ut om fler av informanterna var placerade enligt LVU. Vi undrar även om resultatet hade skiljt sig åt ifall urvalet bestod av fler män än kvinnor. Vi tror att vår studie har gett en ytterligare kunskap om ämnet med fokus på hur nu unga vuxna beskriver sin skolgång då de var inom samhällets vård.

6.3 Metoddiskussion

I denna studie har vi använt oss av en kvalitativ forskningsmetod och undersökt fem unga vuxnas subjektiva beskrivningar av sin skolgång från tiden de var placerade i samhällets vård. Efter vår första strukturerade pilotintervju valde vi att genomföra resterande intervjuer på ett semistrukturerat vis utifrån att vi ville ställa följdfrågor till informanterna för att kunna få mer nyanserade beskrivningar. Det som ofta bestämmer vilka personer som ska ingå i urvalet för en studie är graden av tillgänglighet (Christensen et al., 2010). Då vi inte hade några personliga kontakter med individer som

varit samhällsplacerade fick vi dels gå via sociala medier för att hitta informanter och dels via en förening som arbetar med denna grupp, det vill säga göra ett bekvämlighetsurval (ibid). Samtliga intervjupersoner i vår studie har visat en förmåga av att kunna ta sig ur olika påfrestande situationer och reflektera över sin tid inom samhällsvården. Deras erfarenheter speglar resultatet och av den anledningen påverkas resultatets representativitet och resultatet som helhet. Det innebär inte att deras erfarenheter inte är viktiga att ta del av då deras utsagor kan sprida kunskap till socialtjänst och andra ungdomar i liknande situationer. Däremot bör det påpekas att våra informanter tillhör en minoritet inom gruppen för samhällsplacerade individer då samtliga har gymnasiala meriter och vissa har akademiska meriter, dessutom har informanterna inte den typ av psykosocial problematik som beskrivs i den tidigare forskningen. Vi tänker att resultatet kunde ha sett annorlunda ut hade vi fått tag på intervjupersoner som vi sett att en stor del av forskningen belyser med den ovan nämnda problematiken. Vidare bör det nämnas att under intervjun med informant 4 framkom det att hon var placerad för cirka tre år sedan och inte fem som var ett av våra inklusionskriterier. Vi valde trots det att inkludera hennes intervju i vår studie eftersom att hon flyttade hemifrån då hon fyllde 18 år och har bott själv sedan dess, hon har även kunnat reflektera över tiden då hon var placerad.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

Vår förhoppning är att samhällsplacerade barns skolgång och utbildning kan ta en större plats i forskningsfältet. Kunskapsluckan som vi kunde identifiera var placerade barns egna uppfattningar och beskrivningar av sin skolgång, därför är vårt förslag på fortsatt forskning att genomföra flera sådana studier. Vi tror att mer forskning behövs för att ta reda på hur de individer som det går sämre för beskriver sin skolgång och vilka faktorer som påverkat deras skolmässiga prestationer. Deras röster och erfarenheter är viktiga att ta del av för att kunna förbättra deras skolsituation. Vi tror att resultatet kan användas på fältet av socialarbetare, lärare och andra yrkesgrupper för att skapa bättre förutsättningar till placerade barns skolgång.

7. Källförteckning

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 8-15). Stockholm: Liber
- Andersson, G. (2008). *Utsatt barndom - olika vuxenliv - ett lognitudinellt forskningsprojekt om barn i samhällsvård*. Stockholm: Allmänna Barnhuset
- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur
- Bengtsson, M., Sjöblom, Y. & Öberg, P. (2018). 'Well, it's up to me now' – young care leavers' strategies for handling adversities when leaving out-of-home care in Sweden. *Nordic Social Work Research*, 8(s1), 8-18, doi: 10.1080/2156857X.2018.1428673
- Christensen, L., Engdahl, N., Gräas, C. & Haglund, L. (2010). *Marknadsundersökning – en handbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Dworsky, A. & Courtney M.E. (2009). Homelessness and the transition from foster care to adulthood. *Child Welfare*, 88(4), 23-56.
- Eriksson, M. (2015). Salutogenes är mer än känsla av sammanhang. I M. Eriksson (Red.), *Salutogenes: om hälsans ursprung: från forskning till praktisk tillämpning* (s. 92-104). Stockholm: Liber
- Eriksson, M. & Winroth, J. (2015). Hälsa och hälsofrämjande. I M. Eriksson. (Red.), *Salutogenes - om hälsans ursprung: från forskning till praktisk tillämpning* (s. 1-13). Stockholm: Liber
- Eriksson, M. (2015). Teorin om hälsans ursprung- en systematisk forskningsöversikt. I M. Eriksson. (Red.), *Salutogenes – om hälsans ursprung: från forskning till praktisk tillämpning* (s. 14-46). Stockholm: Liber
- Eriksson-Zetterquist. & Ahrne, G. (2015). Att fråga folk. I G. Ahrne & P. Svensson. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34-53). Stockholm: Liber

Forsman, H., Brännström, L., Vinnerljung, B. & Hjern, A. (2016). Does poor school performance cause later psychosocial problems among children in foster care? Evidence from national longitudinal registry data. *Child Abuse & Neglect*, 57, 61-71. doi. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.06.006>

Gypen, L., Vanderfaellie, J., De Mayer, S., Belenger, L. & Van Holen, F. (2017). Outcomes of children who grew up in foster care: Systematic review. *Children and Youth Services Review*, 76, 74-83. doi, <http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.02.035>

Höjer, I & Johansson, H. (2013). School as an opportunity and resilience factor for young people placed in care. *European Journal of Social Work*, 16(1), 22-36. doi, 10.1080/13691457.2012.722984

Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2011). Att stå på egna ben – om övergången från samhällsvård till vuxenliv. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 8(1), 1104-1420.

Jackson, S. (1994). Educating Children in Residential and Foster Care. *Oxford Review of Education*. 20(3) 267-279

Johansson, H., Höjer, I. and Hill, M. (2011). Young People from a Public Care Background and their Pathways to Education - Final report from the Swedish part of the YIPPEE project. Hämtad 27 mars, 2019, från https://socwork.gu.se/digitalAssets/1337/1337608_yippee-sverige-slutrapport.pdf

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2017). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lundman, B. & Hällgren-Graneheim, U. (2017). Kvalitativ innehållsanalys. I B. Höglund-Nielsen & M. Granskär (Red.), *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård* (s. 219-234). Lund: Studentlitteratur.

SFS 1990:52. Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2010:800. Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2001:937. Socialtjänstförordning. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2001:453. Socialtjänstlagen. Stockholm: Socialdepartementet.

Socialförvaltningen. (2015). *Kontaktverksamhet enligt SoL, LSS och LVU Riktlinjer. Stockholms Stad: Socialförvaltningen*. Hämtad 6 maj, 2019 från <http://www.stockholm.se/PageFiles/130316/Gemensam/Kontaktverksamhet%20-%20handl%C3%A4ggning%20och%20dokumentation.pdf>

Socialstyrelsen. (2012a). *Barn och unga placerade i familjehem och HVB*. Hämtad 21 mars, 2019, från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18923/2013-1-1.pdf>

Socialstyrelsen. (2017a). *Individ- och familjeomsorg - Lägesrapport 2017*. Hämtad 21 mars, 2019, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20491/2017-2-14.pdf>

Socialstyrelsen. (2016). *Många kan tänka sig frivillig uppdrag för barn*. Hämtad 6 maj, 2019, från <https://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2016/mangakantankasigfrivilliguppdragforbarn>

Socialstyrelsen & Skolverket. (2013). *Placerade barns skolgång och hälsa - ett gemensamt ansvar*. Hämtad 21 mars, 2019, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18924/2013-1-2.pdf>

Socialstyrelsen. (2012b). *Program för trygg och säker vård i familjehem och hem för vård eller boende. Redovisning av regeringsuppdrag*. Hämtad 10 maj, 2019, från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18781/2012-6-55.pdf>

Socialstyrelsen. (2010). *Social rapport 2010*. Hämtad 21 mars, 2019, från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/17957/2010-3-11.pdf>

Socialstyrelsen. (2017b). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2015 och 2016*. Hämtad 21 mars, 2019, från

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20659/2017-9-2.pdf>

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17-31). Stockholm: Liber

Trout, A., Hagaman, J., Casey, K., Reid, R. & Epstein, M. (2008). The academic status of children and youth in out-of-home care: A review of the literature. *Children and Youth Services Review* 30, 979-994.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vinnerljung, B. (2006) Fosterbarn som unga vuxna – en översikt av resultat från några nationella registerstudier. *Socialmedicinsk tidskrift*, 83(1), 23-35.

Vinnerljung, B. (1998). Fosterbarns skolgång och utbildning. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 5(1), 1104-1420.

Vinnerljung, B., Sallnäs, M, (2008). Into adulthood: a follow-up study of 718 young people who were placed in out-of-home care during their teens. *Journal of Child and Family Social Work*, 13(2), 144-155. doi:10.1111/j.1365-2206.2007.00527.x

Vinnerljung, B., Franzén, E. & Danielsson, M. (2007). Teenage parenthood among child welfare clients: A Swedish national cohort study of prevalence and odds. *Journal of Adolescence*, 30(11), 97-116. doi: <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.12.002>

Vinnerljung, B., Öman, M., & Gunnarson, T. (2005). Educational attainments of former child welfare clients: A Swedish national cohort study. *International Journal of Social Welfare*, 14(4), 265–276.

Wade, J & Dixon, J. (2006). Making a home, finding a job: investigating early housing and employment outcomes for young people leaving care. *Journal of Child and Family Social Work*, 11(3), 199-208. doi: 10.1111/j.1365-2206.2006.00428.x

8. Bilagor

Bilaga 1. Annonser

Hej! Vi är två Socionomstudenter vid Högskolan i Gävle som skriver vår C-uppsats om barn och ungdomars skolgång som varit placerade inom samhällsvården. Vårt syfte är att undersöka hur vuxna beskriver sin skolgång under uppväxttiden då de var placerade och hur de tror det har påverkat dem i vuxenlivet. Med placering i samhällsvård menar vi t.ex. boende i jourhem, familjehem och HVB.

För att studera detta har vi valt att genomföra intervjuer med vuxna över 18 år som för minst 5 år sedan lämnat samhällsvården. Det spelar ingen roll vart i Sverige du varit placerad, hur många gånger du varit placerad eller vilken placeringsform det handlat om. Medverkandet är frivilligt och deltagandet kan avbrytas när som helst. Som intervjuperson förbli du helt anonym och dina svar kommer att avidentifieras, all insamlad information kommer endast användas för genomförandet av vår studie. Om det är okej för intervjupersonen kommer samtalet att spelas in och skrivas i text, materialet kommer att raderas när uppsatsen är slutförd.

Intervjuerna kommer att ske löpande under april månad 2019. Då vi (författarna) bor i Stockholmsområdet har vi tänkt att intervjuerna ska ske där, tid och plats bestämmer vi i samråd med intervjupersonen. Om Du har varit placerad, och kan tänka dig berätta om hur du upplevde din skolgång under placeringen, får du mer än gärna ta kontakt med oss! Om du som läser denna annons känner någon i din närhet som du tror skulle kunna tänka sig ställa upp på en intervju får de ta kontakt med oss så berättar vi mer. Ni kan nå oss här på Facebook, eller per mail:

Daniella...@hotmaill.com

Dua...@hotmail.com

Hälsningar,

Dua Al-idani och Daniella Habib

Bilaga 2. Intervjuguide

Inledning

- Presentation av oss (författarna).
- Genomgång av de etiska aspekterna för vår studie.

Bakgrundsfrågor

- Ålder?
- Hur gammal var du när du för första gången blev placerad?
- Vilka placeringsformer har du haft?
- Hur många gånger har du varit placerad?
- Hur länge var du placerad?

Tema skolgång

- Kan du beskriva hur din skolgång såg ut under din/-a placering/-ar?
- Hade du något avbrott i din skolgång?
 - Om ja, hur hanterade du det? Hur påverkade det dig att byta skola?
- Stötte du på några hinder eller hade svårigheter i skolan?
 - Om ja, hur hanterade du dem?
- Hur såg din relation till dina lärare ut?
- Hur såg relationen till dina skolkamrater ut?
- Kunde du berätta för skolkamraterna att du var placerad i t.ex. familjehem/HVB?
 - Om ja, kan du berätta hur det togs emot?

- Om nej, vilka erfarenheter hade du av att inte kunna berätta? Vad var det som gjorde att du inte ville eller kunde berätta?
- Hade du en motivation till att fullgöra dina studier?
- Kände du en meningsfullhet i att gå till skolan?
 - Om ja, vad var det som drev dig framåt?
 - Om nej, vad var orsaken?
- Fick du hjälp och stöttning från exempelvis familjehemmet eller socialtjänsten vad gäller din utbildning?
 - Om ja, hur såg det stödet ut?
 - Om nej, vad saknade du för stöd?
- Vad hade du för förväntningar på dig själv under uppväxttiden och vad tror du andra hade för förväntningar på dig?
- Kan du berätta om något särskilt (positivt eller negativt) minne som du har från din skoltid?

Tema vuxenliv

- Har du en gymnasial/eftergymnasial utbildning?
 - Om ja, vad var det som fick dig att påbörja högre studier?
 - Har du fullgjort dina studier?
 - Hur tror du att dina val av studier idag påverkats av din uppväxt och skolgång under placering?
 - Om nej, vad har du gjort istället och varför?
- Vad har du för sysselsättning idag?
- Har du haft en fortsatt kontakt med exempelvis familjehem eller HVB-personal?

- Känner du att det finns en meningsfullhet i det du gör idag?
- Hur har du hanterat eventuella motgångar eller svårigheter som du stött på i ditt vuxenliv?
- Är det något du, nu i efterhand, önskar vore annorlunda eller önskar du hade gjort annorlunda vad gäller din skoltid?
- Finns det något du vill säga eller rekommendera till barn som är placerade idag vad gäller deras skola och utbildning?

Avslut

- Är det något mer du vill tillägga som vi inte har frågat dig?

Bilaga 3. Exempel på tabell för analysprocess

Meningsbärande enhet	Kondensering	Kod	Underkategori	Kategori
... när jag först blev placerad i årskurs tre, i lågstadiet, så blev jag placerad i en skola. Man kan säga att det var ute på landet. Det var små klasser, liten skola, alla känner alla. Ee jag var ju helt ny i stan och blev då ett mål för mobbarna. Så jag blev väldigt, väldigt mobbad under tre års tid. Och det påverkade min skolgång negativt.	...när jag blev placerad då jag gick i årskurs 3 så var det ute på landet i små klasser på en liten skola där alla känner alla. Eftersom jag var ny i staden blev jag ett föremål för mobbarna. Jag blev mobbad i 3 år vilket påverkade min skolgång negativt.	Att bli mobbad i skolan.	<i>Mobbning</i>	Skolgång
... jag har inte varit den här typiska flickan med ADHD för dom brukar vara mer introverta...men jag var ju väldigt utåtagerande, fick utbrott, kunde slåss ganska mycket å det har ju ställt till såklart...med en hel del problem. (...) i början negativt eh sen positivt tror ja att ja liksom har kunna haft flera saker för mig samtidigt, kunna strukturera upp det för jag lärde mig ganska tidigt att struktur är liksom a och o för att jag ska kunna hantera mitt liv och då innefattar det ju även skolan att strukturera upp det på så bra sätt som möjligt	Innan jag gick på medicin för ADHD hade jag det svårt i skolan. Jag var inte den typiska flickan med ADHD för de brukar vara introverta. Men jag var utåtagerande och det ställde till med en hel del problem. Diagnosen påverkade min skolgång från början negativt men sedan positivt eftersom att jag lärde mig strukturera upp min tillvaro.	Hur ADHD påverkar skolgången.	<i>Diagnoser</i>	Hälsa
Men som fosterbarn den dagen du tar studenten då står du på egna fötter och du är helt utlämnad för att ta hand om dig själv. Ee jag har ju inte någon kontakt med min familj idag och det har gjort att det varit mycket svårare för mig att lära mig att ta hand om mig själv. Ee jag har fått lära mig den hårda vägen... (...) Det faktum att växa upp som fosterbarn hos främlingar som nu inte vill ha kontakt med mig längre och jag har ingen annan, inget annat nätverk i princip förutom mina vänner då.	Den dagen man som fosterbarn tar studenten står man på egna fötter och blir lämnad. Jag har ingen kontakt med min familj idag vilket har gjort det mycket svårare för mig att ta hand om mig själv. Jag har fått lära mig den hårda vägen. Jag växte upp som fosterbarn med främlingar som nu inte vill ha någon kontakt med mig och jag har inget annat nätverk förutom mina vänner.	Känslan av att bli lämnad som vuxen.	<i>Motgångar</i>	Vuxenliv